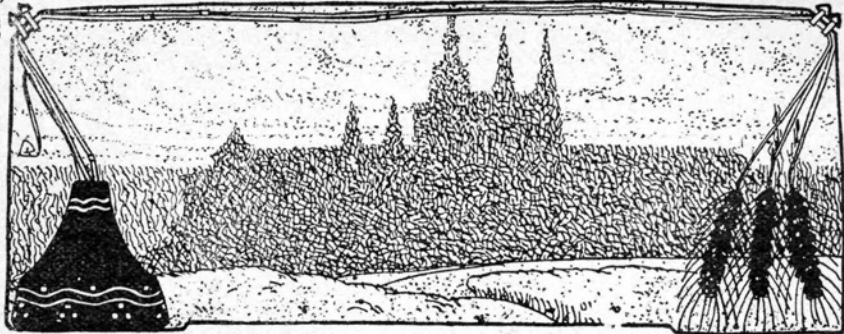

DOMAČI PRJATELJ

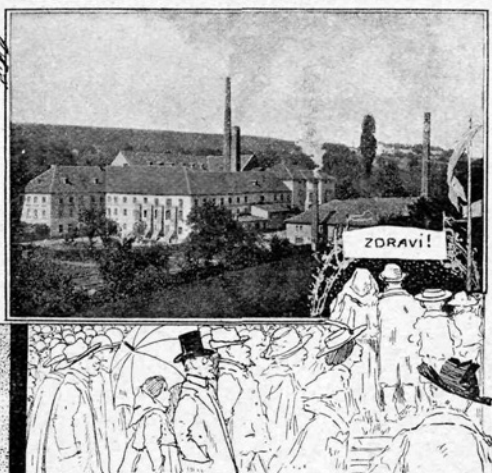
Letnik II.

V Pragi, 1. novembra 1905.

Štev. II.

JUBILEJNA ŠTEVILKA

v slavo 10-letnice osnovanja našega zavoda.

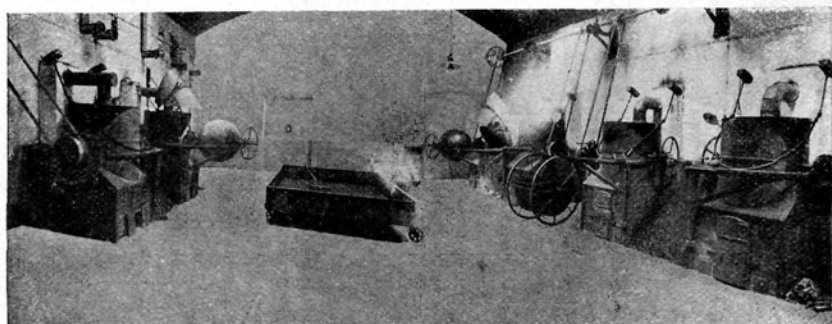
V gledišču pri kakšni lepi predstavi z mnogimi bogatimi kulisami in čarobno razsvetljavo, ste si pač kdaj zaželeli pogledati za kulise in seznaniti se z vsemi onimi pripravami, strojevi in pripomočki, s katerimi se izvajajo sijajni efekti na pozornici. Večkrat vas je čar scenerije bolj zanimal, kakor igra priznanih umetnikov.

Namenili smo se, odkriti vam danes notranjo uredbo naše tovarne, njeno utemeljenje, njen razvitek in njeno današnje delovanje. Spomnili

smo se na prisposodobu z glediščem ne zato, da sebe hvalimo, nego zaradi podobnosti, ker vam hočemo odkriti življenje naše tovarne, kako se vrši „za kulisami“. Predstaviti vam hočemo našo tovarno, kako je urejena in kako deluje, da hitro in vestno izvršimo vaša naročila, na vaše popolno zadovoljstvo, ki si ga hočemo pridobiti, s priprosto ali solidno postrežbo, brez bliskajočih sredstev in zvonečih fraz. Navesti hočemo vse, kar je bilo potrebno, da se utemelji in zgradi podjetje, ki je že danes na najboljšem potu, da postane uvažen in činitelj našega češkega in slovanskega narodnega gospodarstva.

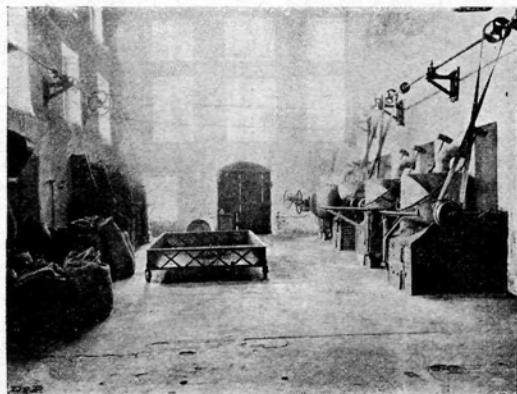
Naše težnje — z zahvalnostjo to proglašamo — so popolnoma priznane; pridobili smo si tekom prvih deset let obstanka naše tovarne zaupanje naših odjemalcev, toraj čvrst temelj, na katerem se lahko zida dalje.

Upamo, da vas bo zanimal mal sprehod po našem zavodu in vas prosimo, da nam sledite. Naj vas ne moti v veži napis s prošnjo „da omejite svoj obisk na najpotrebnejše in da uredite svojo stvar brez dolgih okolišev“ — ker danes ste naš gost in mi vam radi posvetimo kolikor največ časa, da vam vse raztolmačimo, kar bo vzbujalo vaše zanimanje. Osobito vam, ki prihajate iz svoje domovine, kjer tovarništvo še ni tako razvito, da bi bilo del narodnega dela in blagostanja, kakor je recimo ravno pri nas na Češkem.

I. pražilnica.

Najprej, da vam pokažemo postopanje pri izdelovanju žitne kave. Pojdimo gori na levo. Evo vam skladišča za pripeljano žito. Ogromni

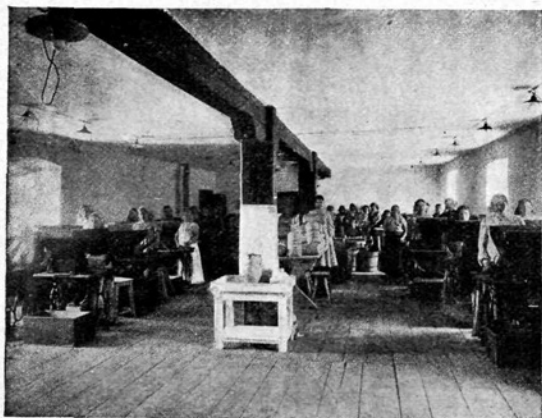

II. pražilnica.

trijer temeljito čisti surovo žito. Očisti ga od vseh tujih primesi, prahu in plev. Žito (rž) pada na kup, od koder se spušča v tri ogromne kadi, od katerih vsaka drži 150 hektolitrov. Tukaj se še enkrat temeljito opere in navlaži.

Potem se nasuje na cementirani pod in vozi v pražilnice. Vsaka pražilnica ima šest pražilnih strojev, t. j. bobnjev.

V eden bobenj gre naenkrat 100 kg. žita; zdaj ga pražimo po 10 vagonov mesečno.

Dvorana za čiščenje in prebiranje kave.

zrna in slučajne primesi, kakor kokolj, ječmenj, kamenčke itd. Zdravih, popolnih zrn se prsti sploh ne dotikajo, ker se prebirajo zrna tenko nasipavana na avtomatično ploščo.

V ozadju dvorane nasiplje se kava v pripravljene vrečice, vaga se, plombira in zavije v zunanji omot. Skozi okence se spuščajo vreče v ekspe-

dicijo, kjer se prilepi originalni naslovni list, ki je že spet s frankirano pošto sprevodnico. Gotove pošiljatve se davajo v ogromne zaboje in se vozijo na pošto. Pošta je bila toliko ljubeznjiva in je glavno zaradi naše

Ekspedicija.

Levinská Olešnice.

tovarne v bližini nastanila filijalko. Naša tovarna plača pošti vsako leto za znamke, sprevodnice i. t. d. preko 100.000 kron.

Ako pregledujemo naše vrečice, zbode nas v oči njihova raznovrstnost barv. Za vsaki narod imamo vrečice v drugi barvi; sploh se vrše vse naročbe od kraja do konca strogo v jeziku, v katerem je bilo naročeno. Med vrečicami vlada najlepše in najpravičnejše razmerje vseh narodov . . . Tukaj vidite tudi kako se morajo vrečice drugače odpošiljati v Translajtanijo ali celo preko mej monarhije. Brez raznih deklaracij jih ne bi pustili preko avstrijske meje.

Šivanje vrečic.

platna in papirja. Tako posebno pošiljanje je potrebno za vrečice, ki se vozijo na svojem dolgem potu tudi po parobrodu. Največ jih pošiljamo v Dalmacijo, ki nam je dala v začetku mnogo skrbi in težav, ker so zdaj poštni predpisi mnogo strožji.

Jako vas bo zanimala nepregledna vrsta napisanih naslovov, ki so pripravljeni za pošiljatve. Poleg skromnega naslova siromašnega delavca šopiri se gosposka adresa bogatega velikaša, škofa, plemiča — vse popolnoma enako opremljene, brez najmanjšega razločka, ali živ dokaz, kako je naša žitna kava priljubljena pri vseh stanovih.

Idimo iz ekspedicije in pogledimo malo v sobo, kjer marljive ženske roke strižejo in šivajo naše vrečice. Celi kupi so gotovi, da potujejo v tiskarno, kjer jih potiskajo z našo firmo.

Vrečice so od trdnega platna. Kadar potrošite kavo, ostane vam vrečica za spravljanje graha, leče, gob i. t. d. Zanimalo vas bo, od kje to platno dobivamo.

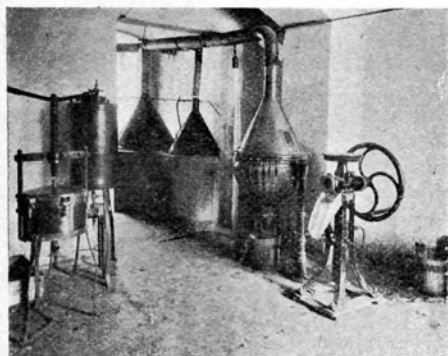
Glejte tu sliko Levenske Olesnice, male vasi v Krkonoših. Ondotni prebivalci so skoro sami tkalci in svoje tkalske stave imajo prirejene ravno na mero, kakor jo potrebujemo za platno naših vrečic. — Tako rabi ena fabrikacija (v našem slučaju prazenje žitne kave) vselej še druge postranske vrste obrta in industrije.

Dvorana za izdelovanje šumečih bonbonov.

Na levo pridemo v delavnico šumečih limonadnih bonbonov. Jako ste iz-

nenadeni, koliko je treba drobnega dela dokler se odpremi zametek „Amba“: vse mize so polne malih kock, kakor igrače za otroke in vse diši po jagodah, malinah itd. Končno vidite gotovo škatuljo za odpošiljatev. V letni sezoni proizvajamo preko 200 met. centov teh bonbonov.

Prostor za pripravljanje juhnega pridata.

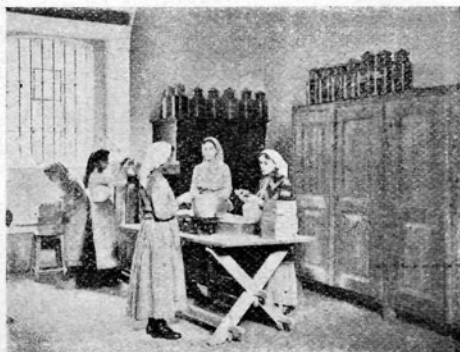
Navadno se trdi, da dobra juha ne potrebuje nobenega pridata, kar pa ni res: naš pridelek ji daje n. pr. posebno tečnost, ktere ne more nihče več pogrešati, kdor se je priučil nanj: slabim juham pa je tak pridelek naravnost potreben. Osobito gospodinjam po deželi je dobro došel, ker je dobro meso včasih velika redkost. Presenetil vas bo močnejši okus juhe: vodene juhe dobe z našim pridatkom popolnoma mesnat tek.

Korak dalje v drugi kamri, vidimo prirejanje potrebne začimbe (ajnbrena) za juhne konzerve. Dela se v veliki posodi na pari in se od tu prenaša v delalnico samih konzerv.

Ko vstopite, zadiše vam ostro razno sočivje in špicerije. Koliko je tukaj loncev in steklenic z raznovrstnimi stvarmi, ki dajo večše izbrane dobro mešavino za juho.

Moramo pojasniti pojem juhnih konzerv. Take konzerve niso nov izum: že zdavnaj so skušali tovarnarji nadomestiti gospodinjam ono delo in trud, ki ga imajo s pravo dobre juhe in dati jim tako mešavino, iz katere bi se lahko v trenutku priredil krožnik dobre juhe. Ako okusite kako tujo konzervo, se bodele obotavljali, pokušati druge, ker vas je prva razočarala. Kljub zvonkih imen, osobito francozkih, kljub velicega izbera v programu — vendar niste kar nič zadovoljni s kakovostjo. Gotovo ste jih že okušali in se razočarali, ker so vse prirejene na eno kopito in imajo vse enako — neugoden tek.

Naj vam to nikar ne brani, okusiti naših konzerv. Vprašajte kogarkoli, ki jih je poskusil, vsak jih bo hvalil. In to zato, ker so pripravljene samo iz onih snovi, ki jih ima vsaka gospodinja v svoji shrambi. Iz ničesar družega. Tu odloča samo razmerje, v katerim so pomešane med

Prostor za pripravljanje juhnih konzerv.

seboj — pravo razmerje jim daje ta izvrstni tek. Pokusite naše konzerve — vsak bo vesel krožnika grahove, lečine, gobove ali rižove juhe ne le dopoldne, ampak tudi zvečer, osobito po zimi.

Ako opoldne k obedu ne kuhate mesa — pripravite juho iz Vydrovih konzerv! Kakšna prednost! V 5 minutah imate juho skuhamo — in tako tečno, da trdimo lahko o naših juhah s popolnim pravom, da so „za vsako tudi knežjo hišo“.

Toda dovelj o tem — poskušnja naj vas prepriča!

Še korak dalje — v novi dvorani nas zopet pozdravi dišava, ali drugačna, močnejša.

Pri izdelovanju „Buhtina“ smo.

Že beseda pove, zakaj se ta snov vporablja. Gotovo so vam znane češke „buhte“, slavno in okusno naše pečivo. Naj bodo polnjene s čimkoli, „Buhtin“ jim daje nenavadno tečnost, ker obstoji iz vseh potrebnih dišav in to v najboljšem razmerju. Na deželi se vse te špecerije, ki so združene v Buhtinu, tudi vsaka posebej, večkrat niti dobe ne — zato nikar ne pozabite in naročite na vsak

način en zametek za poskušnjo.

In zdaj smo v posebno interesantnem oddelku naše tovarne — lahko bi rekli v nekakem „tajnem“ oddelku.

V kovnici smo, kjer veselo kujemo češki denar, čisto nove 5kronske tolarje — iz grozdenega sladkorja... Krasni so,

čisto novi, samo kovinski zvok jim manjka, žalibog. Ti tolarji za otroke potujejo samo na debelo v roke trgovcev; tukaj v tem kotlu, glejte, smo jih skuhalih — pomislite, kuhamo denar! — že na milijarde. Zavijemo jih najprej v štanjijo, potem pa jih dajemo pod pritisak betov, ki jim utisnejo obliko denarja.

Še dalje vas vodimo. Ta velika dvorana je odrejena za izdelovanje oblatov.

Tudi tukaj proizvajamo stvari, ki so izvanredno tečne, tako pri svečanih prilikah, kakor tudi vsaki dan. Naši „dessert“ in masleni oblatti, si delajo pot po celemu svetu naravnost z neverjetno hitrostjo, ker ste to specijaliteto, ki daleč presežati navadne izdelke te vrste.

Pokusili ste jih in nenavadno vam diše. To priznanje nas veseli in zato vas prosimo, da ne pozabite čim prej naročiti po eno škatljo od vsake vrste, ker boste ž njimi prijetno iznenadili svojo družino. Moramo vam

Izdelovanje tolarjev.

Kovnica.

Dvorana za pripravljanje oblatov.

izdati eno njihovo slabo lastnost, ki se nam od vseh strani očita: da ne trajajo dolgo. Vzrok temu nam je raztomačil na sliki slikar Häusler. Da se temu ognete, pošljite nam čim prej novo naročilo . . .

Tu je kotel, v katerem se testo na mehaničen način gneta, potem ga dajemo v ostre klešče, ki režejo oblate iz njega.

Zanimivo je urejenje peči. Kuri se od zunaj. Tu v dvorani so položene dve vrsti jeklenih cevi, ki so na pol napolnjene z vodo. Ta voda se pretvara v paro, ki se z žarom segreje na 250°C , ktera toplota je potrebna, da se izpečejo v njej oblati. Med cevima se vrtita s pomočjo priprostega mehanizma dva železna venca, na katerih je na ta elegantni in čisti način v delu vedno dvajset klešč.

Ene se vzamejo ven, nalije se testo in se postavi v peč med cevi, venec se zavrti, druge klešče se izvlečejo, pečena oblata se položi na stran a testo se znova

nalije. Tako gre brez prestanka cel dan. S tem se doseže vzorna čistost, vedno enako pečenje pri isti temperaturi. Klešče ne pridejo nikdar v dotiko z ognjem in zato je popolnoma izključeno, da bi se mogel primešati pepel ali prah.

Enako vas bo zanimalo tudi izdelovanje hostij v bogoslužne vrhe. Tukaj so težke klešče iz bron, v katerih se pečejo. Na tem stroju se režejo v razne forme. Opozarjamo vas tudi na njihovo umetniško zunajnost. Vidite tu značajno lice Kristusovo, ko blagoslavlja, tam zopet je jagnje ali nežno dekorirani križ.

Uporabili smo simbolično okrasje. Rez za formo je izdelan po načrtih akademičnega slikarja Urbana in arhitekta Pelanta.

Izdelovanje hostij.

Izdelovanje hostij se vrši pod nadzorstvom katoliškega duhovnika po posebnih predpisih. Pošiljajo se po celi Avstriji in v veliki množini na Ogrsko.

Pojdimo še hitro skozi dvorane za kotle in stroje, prostore, kjer se nahaja urejenje za električno razsvetljavo, dalje je delavnica za izdelovanje zabojev in škatelj, vse samo navadne vsakdanje stvari.

Mogoče vas bodo skladišča za vse mogoče potrebe naše tovarne bolj zanimala. Evo tu velika dvorana do stropa polna raznih malih in velikih škatelj, takoj poleg nje ogromna shramba za razno sočivje. Sušimo ga na vozove a potrebno toplino nam daje preostatek iz pečij za oblate. V velikih vrečah ga hranimo za celo prihodnje leto.

Na pošto!

Zastavimo se še v kleteh, kjer je razun neštevilnih loncev ukuhanega sadja, meda i. dr. tudi velika rezerva juhnega pridatka (ki je tem boljši, čim dlje leži). Oko se vam zaustavi na ogromnih kadeh z ukuhanim malinovim sokom; potrebujemo ga za malinovi grog, ktereга smo začeli predlanskem izdelovati, no lani smo bili zaradi skoro popolnega pomanjkanja malin (na Češkem) primorani pazuriti. Zdaj bode te v kratkem čuli kaj več o njemu.

Ali zakaj smo nazvali cel naš članek „Deset let“?

Skoro bi bili pozabili — hoteli smo vam povedati tudi historijo našega podjetja.

Hočemo biti kratki. Takrat, ko se je pri nas uspešno širila Kathreinerova kava, proizvajali smo po vzoru raznih čeških podjetnikov — cikorijsko. Krstili smo jo s ponosnim imenom: kraljevska — nu končala je jako nekraljevska. Leta 1895 sezidali smo v Dobrovi pri Pragi, kakor kaže slika, majhno delavnico za izdelovanje cikorijske, z najboljšim namenom, da podamo občinstvu samo najboljše blago. Pripravljali smo jo iz čiste želiščne cikorijske, mandeljnov in fig.

Ali da povemo par besedi o izdelovanju cikorijske. Ali vam je znano, kako se pripravlja in zakaj so nekatere vrste tako priljubljene? Prvo lahko raztolmačimo — ali drugo naravnost ne pojмимо, ker nam ni jasno, zakaj se hvali eno blago na škodo drugega, ker so vse popolnoma enako pripravljene. Korenina rastline se namoči v olju, potem se praži. Ko je sprazena polije se z gotovo množino navadne melase, ki se prodaja drugače v sladkornicah, kakor krmivo. Ta melasa se pridaje, da je moka, ko se želiščne zmelje, vlažnejša in testnata.

Nismo imeli izkušnje, razun tega smo hoteli izdelovati popolnoma čisto robo in zato nismo hoteli pridati ono melaso naši kraljevski cikorijski. Uspeh je bil nenavaden . . . Cikorijska je bila, ko se je, kakor je potrebno, dolečen čas uležala v kleti, trda in solidna, kakor kremen . . . Jasno je,

da smo svoj prvi poskus plačali jako drago. Težko je uvesti v trgovino novo vrsto cikorijske — ali naravnost nemogoče je popraviti slab glas pokvarjene. Moralo se je iti toraj po drugem, novem potu.

Spomnili smo se pregovora: Kdor je izgubil denar, ni izgubil ničesar, ali kdor je izgubil pogum, ta je izgubil vse. Veliko in neobdelano je še polje naše podjetnosti. Na vse strani čakajo razne vrste industrije marljivih rok, da se jih lotijo in izpopolnijo. Od srca želimo, da se najde čim več smelih glav in da veselo skočijo v boj. A vsakomu polagamo na srce zlat recept, ki smo ga drago plačali: Ni kapital denar, ampak izkušnje.

Mi smo jih imeli dovolj in zato smo se srčno vrgli na novo delo.

DOMAČI PRIJATELJ

VYDRŮV MESEČNÍK.

A. AŠKERC:

PO BITVI.

In sto in sto topov grmí,
da zemlja trese se, bobní.

Ves dan divja srditi boj.
Za rojem pada hrabri roj.

Zavita v dim je širna plan.
Pri možu mož ubit, zaklan.

In še besnita srd in črt,
in še besni po polju smrt.

Na tabor pada prvi mrak . . .
„Kdo tu se bliža?“ . . . „Vaš vojak!“

„Ušel si, strahopetec, kaj?“ . . .
„Obstreljen, ranjen!“ . . . „V boj
nazaj!“

„Ce ne, ko psa te ustrelim!
Nazaj! Poveljnik ti velim!“

„Kaj ni te sram? Kje polk je
Tvoj?“ . . .

„Tu!“ . . . „Sam?“ . . . „Vse druge
vzel je boj.“

IVAN CANKAR:

MOJ PRIJATELJ KUŠTRIN.

Ne mislim pripovedovati zanimive zgodbe, niti opisati zanimivega človeka. Narobe, stvar je tako vsakdanja, kakor le mogoče in človek tako navaden, kakor jih hodi na stotine in tisoče po vseh potih in cestah naše domovine. In prav zato, ker je stvar tako vsakdanja in človek tako navaden, hočem opisati dogodek, ki se mi je pripetil oni dan. Vem sicer, da je zanimivost najimenitnejša dolžnost pisatelja; ampak pregrešil sem se že tolikrat proti vsem pravilom, pisanim in sporočenim, da sem že takorekoč „izven zakona“ in da grešim z lažjo vestjo kakor kdo drugi.

Sedim zadnjič v kavarni in premišljujem o tega življenja bridkosti; nenadoma me potreplje nekdo po rami in pozdravi me prijazen glas: pred mano stoji moj prijatelj Kuštrin. Elegantly je oblečen, nekoliko rejen, kar se mu jako poda, obraz, svetel in veder, razodeva zadovoljnost in veselo zaupanje v življenje.

Če se ne motim, sem že govoril nekoč o prijatelju Kuštrinu. Ali škoda ni, da ga opevam udrugič; zakaj takrat še ni bil rejen in njegov obraz še ni razodeval tolike zadovoljnosti in tolikega zaupanja v življenje. Takrat so se mu še poznali sledovi tiste dobe, ko je še z mano in z drugimi prijatelji premišljeval tega življenja bridkosti in ko je bil še vojak v svetem in velikem boju proti „kompaktni večini“. Tudi tisti prijatelji so zdaj že večjidel rejeni.

„No, prijatelj Cankar, Bog te živi! Kako? Kako?“

„Slabo, prijatelj Kuštrin, slabo, kakor zmirom. Kdor stoji pod kapom, je moker. Ti si se že naveličal. Kako se ti godi? Kaj je novega v domovini? Kaj počne Gangl? In kaj je s Haecklom?“

„Slabo se ti godi, meni pa se godi dobro in to je prav. Rad priznam, da imaš veliko lepih čednosti, koristne čednosti pa nimaš nobene. In če misliš, da si naprednjak in revolucionar, se sila motiš, kajti ni ga večjega nazadnjaka od tebe. Kjer smo bili pred desetimi leti, tam si ostal, medtem ko smo mi, ki nas zmerjaš zdaj s filistejci, napredovali. Ostal si sam in če je še kdo drug ostal poleg tebe, tedaj je, Boga mi, prav tako suh, kakor ti. Kaj se nikoli ne boš spametoval?“

„Rad bi se spametoval, toda povej mi, kako bi to storil!“

„Z besedami ti ne morem pomagati, pač pa z lepim vzgledom in ta vzgled sedi pred tabo in si pali cigareto. Pomisli malo in se spominjaj, kakšen je bil tvoj zvesti prijatelj Kuštrin v tisti lepi dobi, smo vojevali ramo ob rami sveti boj proti kompaktni večini. No? In poglej me zdaj! Mir se je naselil v mojo dušo in zredil sem se. To prijetno stanje je imenoval Hermann Bahr „Abgeklärtheit“. In mnogo nas je zdaj, ki smo „abgeklärt“. Ti pa morda misliš, ne, čisto natanko vem, da tako misliš, da smo zatajili svojo mladost in svoje prepričanje.“

„Tako mislim.“

„Vraga smo zatajili! Ves stari katekizem od začetka do konca imamo še v glavi, izbrisali nismo niti besede in čas, ki je bogat in rojeva nove misli kakor senožet novo travo, nam je dal še novih vzrokov za boj in nove uporne moči.“

„Zakaj ne delate po svojih mislih?“

„Kaj si neumen? Seveda si neumen. Zdaj pa te nekaj prašam: ali si že slišal kdaj besedo o dvojnem prepričanju?“

„Velikokrat.“

„In pljunil si, kadar si jo slišal. Mi vsi smo pljuvali takrat, neprestano smo pljuvali, Zdaj ne pljujemo več.“

„Nič več?“

„Ne. To je novica, ki ti jo sporočam iz domovine: dvojno prepričanje je rehabilitirano; sedlo je za mizo med druge čednosti in se redi. Po pravici: ali zapaziš kako spremembo na meni? Poleg masti namreč. Tako: ali se ti zdi, da sem kaj izgubil, eno uho morda, ali eno oko, ali kos nosú? Da sem drugače pohabljen?

Pokveka, ki je ni radost pogledati? Nestvor, ki je sebi v sramoto in ljudem v pohujšanje?“

„Nič takega ne zapazim.“

„Seveda ne. In pomisli, ta lepi, rejeni, veseli, zadovoljni, ugledni, priljubljeni in spoštovani človek, ki sedi pred tabo, ima dvojno prepričanje.“

„Da ga ima, ni čudno: čudno je, da je povedal.“

„Saj sem ti rekel, da je rehabilitirano! Pojdi danes na cesto in razglasi: „Jaz imam dvojno prepričanje!“ — „Kaj pa kričiš,“ ti poreče sosed, „saj ga imam jaz tudi!“ — Ne moreš si misliti, kako se je ta čednost razširila. In po pravici! Lepo se da izhajati z njo na svetu; poglej me!“

„Ne razumem: čemu rabiš dvojno prepričanje? Slekli bi bil staro ter oblekel novo.“

„Kaj? Ali me hočeš žaliti? Da bi prodal svoje prepričanje? Da bi ga zatajil? Menjal? Nikdar! Kot značajan človek živim in kot značajan človek umrjem! Brez prepričanja človek ne more in ne sme živeti in kolikor več jih ima, toliko boljše je.“

„Šališ se.“

„Nič se ne šalim. Prijatelj Cankar, moje revolucionarno prepričanje je prav tako iskreno kakor tvoje; moje oči vidijo vso žalost sedanosti in ves obup prihodnosti prav tako natanko kakor tvoje; moj razum sodi prav tako pravično in strogo kakor tvoj; moje srce je prav tako potrto kakor tvoje in nič manj ne sovražim kompaktne večine kakor ti.“

„In vendar si v njeni službi.“

„Kaj bom v tvoji? Kompaktna večina ve dobro, kako mislim o nji in vendar me ima rada. Sovražim jo, ker je kompaktna večina in spoštujem jo, spet zato, ker je kompaktna večina. Ali razumeš?“

„Ne.“

„Torej grobo: jaz vem, da je moj gospodar kanalja, ampak če bi ne bil kanalja, bi mi ne dajal kruha in ker mi daje kruh, ni kanalja.“

„Zamotano prepričanje.“

„Zamotano je res, ampak slovenski narod je duhovit. Ali bi rad, da ti povem nekaj veselega?“

„Povej!“

„Vsa domovina je že polna novih idej; vsi, kolikor jih poznam, so prepričani, da po starih potih ne moremo več dalje; prevrat v srcih in glavah, ki čakaš nanj, se je v resnici že izvršil.“

„Še enkrat mi razodeni evangelij; prevelika je moja radost.“

„Ampak vsi so prepričani, da se tiste ideje nikoli ne bodo uresničile in da pojdemo po starih potih dalje.“

„Torej: da in ne!“

„Zdaj si razumel, hvala Bogu. Tako je! Prej so rekli: da ali ne; zdaj pravimo: da in ne. To, glej, je dvojno prepričanje! V gostilni in kavarni eno, v javnosti in v življenju drugo. Vse

po potrebi. Treba je, da živi duša in treba je, da živi telo. Jaz sovražim kompaktno večino in se redim; ti jo tudi sovrašiš in ne boš nikoli debel. Jaz vem, da je vse, kar delam, ničevno in časih celo škodljivo; to je moje prepričanje; in vendar delam s prepričanjem, z drugim namreč, in živim prijetno. Ti pa misliš, da je tvoje delo nekaj vredno in časih celo koristno; in ker imaš eno samo prepričanje, ne živiš prijetno. Kdo si je bil izbral boljši del?“

„Ti si si ga bil izbral!“

„Tako je! — Čas hiti; zbogom, prijatelj!“

„Zbogom!“ —

Ta malo pomembni razgovor v kavarni je vse, kar sem nameraval povedati. Morda bo kdo dvomil ob njegovi resničnosti; ampak Boga mi, da sem izpremenil komaj besedo!

IVAN LAH:

POSTAJA.

Dolenjska slika.

Na polju med vasmi leži postaja. Vsak večer pridejo vlaki od obeh strani, srečajo se, zapiskajo in odidejo v noč, vsak na drugo stran. Ljudje hodijo gledat na postajo, tuintam se kdo odpelje, drugi se vrnejo v vas. Mnogi hodijo tja čakati pisem. Posedejo po tleh okoli postaje in čakajo, da pride poštar. Pridejo zgodaj zvečer in čakajo nestrpno, da pridejo vlaki. Ko pride poštar se ozro nanj, kot da se ne menijo, ali bere njih ime ali ne in vendar so komaj čakali cel večer, da pridejo vlaki in zdaj — kot da so zadovoljni s tem, da vedo, da jim ni nihče pisal. Tako sede tu vsak večer starke, dekleta, otroci in tuintam kak starček ob palici — hodi okoli oglov in gleda z mrtvimi očmi po železni progi, koder prihajajo in odhajajo vlaki. Tako hodijo sem vsak večer in posedajo tu zamišljeni v svojo skrito povest. Šli so ljudje po svetu in zdaj čakajo njih pisem. To je postaja na Dolenjskem, to so povesti te zemlje, skrite in žalostne, kakor ljudje, ki hodijo zvečer okoli postaje . . .

Tako hodi sem starček nekdaj. Odšel je sin v Ameriko in pustil ženo, otroke, hišo . . . Pisal je nekdaj a potem dolgo ni

pisal nič. Dolgo se ni zmenil stari za to, a sčasoma se je razjezil in je šel na postajo . . . Tako hodi tja nekaj časa zaman, in ko ni pisma, ne gre več na postajo, kot da ga je sram; dolgo ne gre; a zopet se mu zazdi, da mora pisati in začne zopet hoditi, hodi, hodi in zopet preneha. In kadar pride zvečer se vrne domov, misli na sina in nekaj težkega je srcu na srcu. — Tako hodi tja starka vsak večer, slabotna je in boječa. Sedi v kotu, da ne dela napotja, in čaka. Dolgo je kar so odšli vsi po vrsti, in ostala je sama. Nazadnje je šel najmlajši sin in pisal je vsako leto za god. Letos ni pisal za god. Ali je živ ali mrtev, ne ve, a njej se zdi, da mora biti živ, da mora priti pismo nekoč, da jo prosi za odpusčanja, ker ji ni pisal za god. Pisal ji bo, da je zdrav in srečen, se ji zdi. A pisma ni. Ona hodi po dnevi, k vaškemu pisarju, da ji piše pismo. A glej, pisar se je že naveličal in neče več pisati. Tudi, pravi, ne ve, kaj bi pisal. Ona sedi in prosi, naj piše. Tudi ona ne ve, kaj bi pisala, res ni skoraj kaj pisati, nič ni novega, vse je po navadi. Pisala bi k večjemu, da je zdrava in da so šli zopet novi ljudje, njegovi znanci v tujino, potem bi ga prosila naj piše kmalu in pozdravila bi ga. In glej, prav zaradi tega ji vaški pisar neče več pisati, ker piše vedno samo te stvari. Ona misli pač mnogo, kaj bi pisala, a mnogo je takega, da se ne da zapisati, posebno pisar bi ne znal zapisati, kaj hoče in tudi skoro sram je je, da bi pisala take reči, da ga ima rada, da ga želi videti, da vedno nanj misli, da po noči sanja o njem. In tudi, kaj bi mu pisala to, zdi se ji nepotrebno. A ta pisar je res čuden človek, ne zna skoraj nič tako zložiti, kot se mora in kakor je to znal oni suhi študent, ki je umrl. Ponujala je študentu vselej deset krajcarjev in ni hotel; pisar vselej spravi deset krajcarjev in slabo zloži, zdaj pa niti pisati več noče. „Počakajte, da bo pisal“, pravi.

In tako hodi čakati vsak dan in ni pisma. Vrača se vselej počasi in, kot da si briše solze.

Ona ve, da živi in tudi pisal bi, pa pisar slabo zloži pismo. In pride ji misel, da mu mora zopet pisati in popisati vse to, kako čaka vsak dan pisma, kako vedno misli nanj, naj piše, ali je živ ali mrtev . . . Težke boli leže starki v duši in kot zgubljena tava po poti domov. Sreča človeka in ne more, da bi ne govorila z njim. Vstavi ga in govori: „Na postaji sem bila; ni nič pisal, mu bom zopet pisala, najbrže ni pisma dobil ali pa je pisar slabo zložil . . .“ In misli, kje bi dobila koga, ki bi dobro zložil pismo, da bi odpisal sin. Vsak že ve, kaj pogovori starka z njim, zato potrpi vsak, počaka in jo potolaži: bo že pisal . . . Bo, bo, govori starka in odide dalje.

Ona vidi vse in ve za vse, ki dobivajo pisma in vsakemu pove, kdo je dobil pismo. Skoraj zavida jih in se veseli, kako bodo žalostni drugi, ko bo dobila ona pismo . . .

In tako hodi na postajo mlado dekle, čednega obraza, ognjeno-črnih očíj. Sloni ob ograji ob vrtu, v vrtu pa cveto

rože. Sloni tako med čakalci in gleda po vrtu. Nobene družice nima med njimi, ki čakajo, z nikomur se ne more pogovoriti; no, sploh skoraj nihče ne govori; vsak misli na vlak in na pismo in živi v svoji povesti in njegove misli gredo po svetu bogve kam v tujino. Vsak večer hodi dekile na postajo. Nekdaj je živela tako v svojem vrtu in mlad fant je hodil na ograjo; rož je dobil z njenega vrta in po noči je hodil vasovat pod nje okno. Hotel je, da bi se vzela, da bi mogla živeti skupaj in je moral zato na tuje, ker doma ni kruha. Rekel je, da ji bo poslal denarja, da bo prišla za njim. Težko je bilo slovo, odšel je in kmalu ni več pisal. Vsi so se ji smejali, da se ji je zgodilo tako. Šla je v mesto, da bi se umaknila. Zaljubil se je tam vanjo gospod in tudi ona ga je ljubila . . . Pozabila je na nekdanjega nezvestega fanta. A glej, gospod se je bogato oženil z gosposko žensko in ona je prišla domov.

Pisal ji je takrat fant a ni odgovorila, zdaj pa ne piše več. Zvedel je za njen greh in je ne mara več. A ona ne more verjeti, da bi je ne maral. Popisala mu je že vse, kako je bil nezvest, kako so se ji smejali ljudje in se je umaknila, tudi sama mu je povedala, kako jo je ljubil gospod; a glej on ji ne odpusti . . . In tako mu zdaj ne piše več, samo čakati hodi pisem, odgovorov na svoja pisma . . . Nje obraz je lepo rdeč, živ, kot da je vesela; tudi nje oči so čiste, rože nosi v rokah in jih ponuja ljudem z lepim nasmehom. Ko pride poštar s pismi, se ozre tja in takoj odide. Včasih, ko dobi kje denar, sede na vlak in se odpelja v mesto, a drugi dan jo pripeljajo nazaj. Nihče ne ve, po kaj hodi na postajo, ali čaka pisma, ali gleda gosposke ljudi, ki se vozijo mimo. Že ob šestih čaka na vlak, da bi ne zamudila. Pravijo, da ji včasih tako pride, da je vesela doma in poje, ko pa se zavé, joka cel čas in prebira pisma — Sežgati so ji hoteli pisma, a se boje. Pustijo ji veselje, da hodi po polju in poje in da pride vsak večer na postajo.

Na kamenju poleg postaje sedi med njimi, ki čakajo, vsak večer mladoletna deklica, slabo oblečena, razoglava, bosa zane-marjena . . . Mlada je in dolga povest leži za njo. Vsi vedo, da je zmešana in jo puste. Sedi popolnoma tiho in mirno, niti geniti se ne upa, samo da jo puste. Roke dene pod predpasnik in gleda mirno pred kolodvor, kamor se pripeljajo vlaki. Vsak večer sedi tako, kdove, kaj sanja nje mračni duh. Ako jo kdo pogleda, se nasmehne milo, prijazno, nekako hvaležno. Ne govori nič, tudi ne, če jo kdo vpraša. Kakor da je zamišljena v svojo povest. Oče je zapustil mater z dvema hčerkama. Živele so, kot se živi; tistih dnij ni pomnila; ko se je zavedla pripovedovala je mati o očetu, ki živi na tujem, pripovedovala je, da se vrne in jima prinese lepih rečij. Vedno so čakali na pisma in potem so pisma prestala; pisali so drugi, da je postal pijanec. Od takrat je prišla nesreča v hišo; umrla je sestra, majhna in nerazumna, nikdar ni poznala očeta. In potem sta živeli z ma-

terjo; zgodaj je začela misliti in je bila najboljša učenka; takrat je začela hirati mati in denar je pohajal . . . Hirala je mati in umrla . . . Težko je umrla, ne zaradi moža, je rekla, samo zaradi nje. Imela je takrat še kočo, iz nje so odnesli mater in jo zakopali . . . Ostala je sama na grobu — bilo ji je trinajst let — in se je zavedla, da je sama na svetu. Prodali so kočo in njo so dali k tujim ljudem, k sosеду, ki je bil boter. Jedli so domači otroci dobro, a ona je bila prezirana, tujka, neprijetna v hiši. Dali so jo k sorodnikom. Mnogo dela so imeli tam in so potrebovali delavcev. Prišla je k sorodnikom, kamor so jo privedli drugi; nje življenje je bilo drugih last in so delali, kot so hoteli, kajti sama je bila na svetu, ni bilo človeka, ki bi se potegnil zanjo, kajti daleč v tujini je oče pozabil na njo, tam za vasjo leži med grobovi matere grob. Delala je in čez nekaj časa so jo gledali grdo, ker je tujka in je pri hiši. Nihče ni pogovoril z njo o čem lepem. In prigodilo se je takrat, da jo je zvečer prišla čudna želja iti na postajo čakati kot čakajo drugi na pisma od onih, ki so v tujini, in na postajo se pripeljejo ljudje ki se vrnejo domov, ker so od tam tudi odšli.

Takrat je prvič prišla na postajo in ji je bilo prijetno med onimi, ki hodijo tja in čakajo, kot doma se je čutila. Vsi so bili kot ona, vsi so čakali. In ko je prišla domov, jo je pretepel sorodnik, ker je bilo doma dosti dela. Ušla je in se ni vrnila več. Začela je hoditi po vaseh po hišah in ji je bilo prijetno, ko so govorili o materi . . . Spomnila se je, kako je pravila mati, da se vrne oče in ji prinese lepih rečij. Gotovo se bo vrnil, ker je rekla mati. Mogoče bo pisal, kot pišejo drugi. Tudi ona zna pisati in bi pisala, ko ji bo pisal, kam naj piše. A glej, ljudje govore, da je oče pijanec . . .

Zato govore tako, ker so ljudje hudobni. Vrnil se bo in bo dober z njo, prijazen, usmiljen, kot ni zdaj nihče. Vsi so jo poznali po okolici, vedeli so, da se ji je zmešalo, da je slaboumna . . . In taka hodi zdaj tja vsaki večer. Spi pri sosеду in po dnevi hodi po vasi. Jé, kjerkoli je.

Prijazno se nasmiha ljudem in nihče je ni še videl jokati, kot da je izjokala solze. Poseda po pragih in gleda otroke in ko se kdo približa, se ogne in gre drugam. Povsod in vedno je jednaka: roke pod predpasnikom, poniknjena rumenolasa glavica, nasmeh na obrazu. Zvečer tava s postaje domov. Sreča jo kdo in jo kaj opraša. Prikima ali odkima. Kdor ji izpregovori o materi, se mu hvaležno nasmehne.

Tuintam zaide v drugo vas in prespi celo noč na kakem pragu. Zvečer zaide v kako tujo hišo in vsi kriče: ven jo zaprite. Ona se nasmehne in odide ter se skriva za ogli. Ko pospi vse, sede na kak prag in se zamisli v noč, kajti čudovito krasno se ji zdi nebo nad njo. Mogoče ne čuti boli zapuščenosti. Nikomur ne pove, zakaj hodi na kolodvor. Zanimajo jo tujci, kajti nekoč bo prišel kot tujec in bo njen oče. Šla bosta na grob in se zjo-

kala in bosta srečna . . . Zato gleda vse tujce in se za poštarja ne zmeni. Prišel bo iznenada; gotovo ne ve, kako ga čaka, kako želi povedati mu vse, kar so delali ž njo.

Tako se vračajo zvečer ljudje s postaje, po polju in po potih. Pada noč in na griču se kot dolga, slabotna senca pojavi slaboumna deklica; kakor nekaj pretečega je njena prikazen; le malo se jih vrača domov s pismi, velika večina odhaja brez veselja; navadili so se že in komaj čutijo bol nekdanj tako pekočo. Vrača se starček s palico in zdi se mu, da bi zapretel sinu, ko bi ga videl, vrača se starka in misli, kako bo pisala sinu in kdo ji bo pisal, vrača se lepo dekle s sladkimi nadami, da pride jutri zopet vlak in vrača se deklica z ljubeznivim-milim nasmehom, kajti prišel bo nekoč . . . in mnogi drugi se vračajo na vse strani.

Polahko izgine večer in noč pade po Dolenjskem. Vlaki odžvižgajo v daljavo in tma zakrije postajo. Zamigljajo zvezde visoko na nebu in veter zaveje od vzhodne strani, prijeten, hladen. Luči se zasvetijo v selih in po vaseh in skoraj ugasnejo, oglasi se pesem ali daleki glas nekje in utihne, umolkne v odmevih. Črni leže gozdje, kot polni strahov, po polju leže dolge sence in se raztezajo na široko čez polje in po planjavah plavajo bele megle. Taka je to zemlja po noči. Kakor da je nekaj straščega in neprijetnega v tem. Nasloniš se kje in se zagledaš v to zemljo, lepo, čarobno, in ko pomisliš, ti pride misel trpka in grenka, na dušo pade žalost težka do solz. Žalostne so povesti, ki se gode na tej zemlji; cela historija je kot nočni strah, kot smrtna senca. Kakor da vidiš, kako se vračajo s postaje ljudje, ki so čakali zaman. Daleč na zahodu je zapadel dan in kot da hrepeni za njim ta zemlja v noči, da bi se videlo, kaj leži v njej, kako tavajo ljudje in čakajo . . .

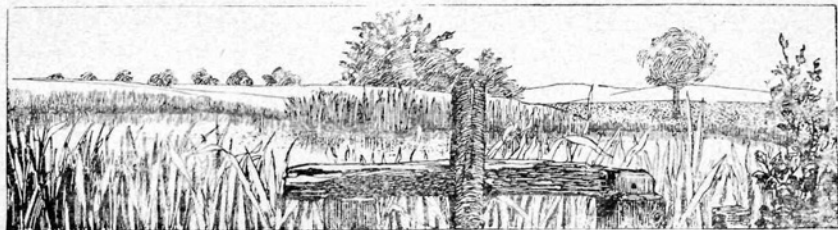
KSAVER MEŠKO:

IZPREMEMBA.

S kipečo, drhtečo srečo
v tajej polni gozd sem šel,
ko je v topli smejoči pomladi
brstel, cvetel.

A zdaj je jesen. In gozd ves
je ovenel in gol . . .
In moja sreča? V srcu
pekoča bol . . .

SAMKO CVETKOV:

TRINAJSTA CVETKA.

Evgen Kresl je bil tovarnar in je imel sina Josipa, ki je bil lep in vesel . . . Josip je vsaki večer stal pri vratih, ko so odhajali delavci in delavke. Veselilo ga je govorjenje delavcev in glasen smeh mladih delavk je odmeval v njegovem srcu. Časih je temu ali onemu rekel besedo, ali pa je katero izmed delavk prijel za roko.

„Lahko noč!“

„Gospod Josip, lahko noč, tudi Vam!“

Glasek, ki je pozdravljal Josipa, je bil tih in ponižen in se je nesel boječe. Josipu pa je dopadalo to in se je nasmehnil.

„Čegava si ti?“ vprašal je odhajajočo deklico.

„Hm — čegava sem?“

„Da — kako se pišeš?“ — Deklica ga je pričela zanimati.

„Marija Wolf se pišem . . .“ Hotela je naprej, ker so se druge delavke postavljale in so ju gledale.

„In kje si doma?“

„Na Bonovem griču . . . Ali zdaj lahko noč . . . Gledajo naju . . .“ Hotela je dalje, ali Josip ji je zastavil pot.

„Spremim te!“

In ona se ni branila. Šla sta precej hitro in nista mnogo govorila, ali več sta mislila . . . Mariji se je zdelo čudno, da se poniža sin njenega gospodarja do nje; Josip pa je mislil čudne načrte . . . Zvonilo je Avemarijo in Marija se je prekrizala, Josip pa se je odkril, ali molil ni . . . „Hm . . . koliko let že nisem molil in da bi nocoj zaradi tega otroka . . . Ali sem neumen! Čemu se toliko trudim? Če rečem mora biti pokorna — gospodar sem njen . . .“ Zvon je utihnil in Josip se je pokril. Tih večer je legal na zemljo in človeku je postajalo mehko v duši . . . Tako neizrečeno prijetno je človeku, če gre ob strani lepe deklice skozi prazničnih večer in se časih dotakne bele roke svoje tovaršice. Mehko postane v duši popotniku in tedaj bi obljubil sopotnici večno ljubezen, akóprav ve, da jutranja rosa izbrše vse večerne mehke občutke . . . Josip je tako šel ob Mariji in ji je govoril

zlagane besede in Marija je verjela . . . Ob resničnosti molčečega večera ni spoznala neresnice v Josipovih besedah in tudi ni mislila, da bi on lagal . . . —

O, Marija, zakaj si verjela tisti večer Josipovim besedam! Zakaj si verjela in zdaj trpiš in jokaš in prosiš zastonj . . . Ali tvoje srce tone v žalosti, če pomisliš, kaj vse še pretrpi tvoje dete . . . Vidiš, Marija, premotil te je molčeči večer in zapeljale so te zlagane besede; ali trpi: nisi niti prva, niti zadnja . . .

* * *

Josip se je oženil in je prevzel gospodarstvo. Dolga so bila leta njegovega življenja in veselilo ga je dvanajst deklic na stara leta . . . Ko je umiral so stale ob njegovi postelji in on jim je govoril poslednje besede.

„Ko bom ležal v grobu, položite vsako leto na vernih duš dan vsaka eno cvetko na črno prst in tako izpolnite zadnjo voljo svojega starega očeta.“

Potem je umrl, ko je izrekel te besede.

* * *

Žalost je vladala v Josipovem nekdanj prijaznem domu in tihota je nastopila svojo pot po zapuščenih prostorih. Žena Josipova je ostala sama z dvema mladima hčerama, druge so se že pomožile . . .

In kadar je prišel dan vseh vernih duš, so šle na očetov grob. Mati je položila velik šopek na sredo groba, hčere pa so vrgle vsaka eno cvetko na črno prst in so otrle solze in so odšle . . .

Nekoliko stran od Josipovega groba stala je ubožna deklica. V roki je držala rdečo gartrožo in je čakala, da so odšle Josipove hčere . . . potem je šla s plašnimi koraki do gomile in je vrgla cvet na tla . . . vrgla ga je nekoliko od drugih cvetov.

„Oče . . . tudi tvoja nepriznana hči te ljubi in je prinesla ta cvet iz same ljubezni do tebe . . . ne ker si jo prosil . . . Oče, tvoja hčerka te ljubi . . .“

Ljudje so šli mimo groba in so šteli cvetove in so jih našteji trinajst ter so se čudili, ali potem so se spomnili in so hvalili ubožno deklico, ki je odšla preko grobov in si otirala solze.

„Nikoli me nisi poljubil na čelo, ali ljubim te, ker si moj oče“ . . . Tiho je odšla s pokopališča in ljudje so gledali za njo . . .

STANKO PAVEL:

SPOMIN NA POMLAD.

V svoji tihi sobici sem sedel. Skozi odprto okno je dihala pomlad vonjave svežega zelenja in mladega cvetja. Pihala mi je v lase in na knjigo so mi priletavali listeki, lahni in snežnobeli, mehko in rahlo so se mi zaletavali v lice in raztrosili sè se po obleki . . .

Tako me je pozdravila letos pomlad, ko je prišla v naše kraje. Tiho je došla, popolnoma tiho, da je nikdo ni videl ni čul. In stopila je v naše gaje in z belo nogo je došla po gozdni stezi. V brinovem grmu je spalav slavček in sklonila se je k njemu in ga je rahlo pobožala, vzbudila ga je in začudeno je dvignil glavico iz perja. Potem je prišla čez trate in cvetke je imela v laseh in koder je hodila, vzklike so iz tal rožice in zvončki so pokimali tam in modrooke potočnice so vzrasle ob vodah. In tega ljudje niso vedeli, niso znali, da je prišla. Tudi jaz nisem vedel tega. Tedaj pa je prišla mimo mojega okna in me je posipala z belim cvetjem . . .

Vstal sem in zaprl sem knjigo. Ven sem šel na trate in polja in v gaje, za pomladjo sem šel. Ob poti kje bo stala rožica in ljubo me bo pogledala in vtrgal jo bom in jo vtaknil za klobuk, sem mislil.

Glej, kako je prišla pomlad in se je dotaknila gajev, da so zašumeli.

Res so zašumeli. Celo zimo je bilo tiho v njih, kakor je tiho v farni cerkvi po večernicah, kadar je zadnji molivec zaprl vrata. A zdaj so zašumeli v vsej dolžini in širini. Noč in dan šumijo in ne morejo nehati. In daleko naokrog je slišati šumenje.

Tik poti, tam kjer stoje prvi bori in postaja hladno, tam sem srečal rožico. Mala je, napol skrita v travi, sama na tistem kraju. Vedel sem, da je to tista rožica, ki sem mislil nanjo, ko sem odšel od doma.

Vtrgal sem jo in jo odnesel.

Bila je čista in nedotaknjena in brez madeža kakor beli lokvanj sredi jezera. Napol odprt je bil popek: bogvedi kake čudežne rožne sanje je sanjal tam pod bori . . . In globoko

v sladki duši je trepetala rosna kaplja, kakor solza v očesu devinem.

Za klobuk sem jo utaknil in sem hodil ž njo okoli cel dan.

Ko pa sem prišel zvečer domov, je bila rožica vela. Lahko bi bila cvetela celo pomlad, utrgal sem jo prezgodaj. Utrgal sem jo in je zvenela do večera.

Odpri sem okno in na vasi je bilo že tiho. Koče so dre-male in lese so bile zaprte. Naslonil sem glavo na okno. Mirno je dihala pomladna noč in gaji so šumeli . . .

Mislil sem na rožo.

Pomlad je, rože se trgajo . . . Dosti se jih utrga prezgodaj. Utrga se in uvene a lahko bi cvetela celo pomlad.

Žal mi je bilo rožice.

* * *

Danes je jesenski dan, jaz pa sem se spomnil pomladi in tiste rožice. Nič več ni rožic zunaj.

Vse so uvenele a dosti jih je bilo utrghanih in so zvenele še prej.

Tako sem se spomnil na mladost. Cvete in uvene.

Naj dolgo cvete naša mladost! Škoda je, če pride smrt, če pridejo skrbi, če pride krutost življenja in jo utrga prezgodaj.

Res, naj cvete dokler more!

— — — — —
Zazeblo me je.

In če bi kaj prišlo in utrvalo mojo mladost še predno se je razcvetela?!

Vse uvene ali žalostno je, kdor uvene prezgodaj.

MILAN PUGELJ:

LJUBICA GRETI.

Zunaj je dež in sapa
in mračen in pust večer,
na okno deževne kaplje
bijejo v enomer.

Za oknom ljubica moja
v sanjah težkih sedi;
nocoj pri njej ni sreče,
nocoj so ji solzne oči.

Povedale so ji sanje,
da je nimam rad,
da jo bom zapustil,
kadar mine pomlad.

JANKO LAVRIN:

USODA IN ČLOVEK.

Po nepregledni planjavi, kjer ni bilo družega kakor kamenje in od pripekajočega solнца ovenele rastline, je korakal človek — utrujen od trnjave poti življenja. Bilo mu je neiznosno v tej puščavi in začel je proklinjati uro, ko se je moral podati na to tako težavno pot . . .

Kakor proizvana od njegove kletve, prišla mu je naproti žena z resnim obrazom in ledenim pogledom.

„Kedo si, in kako da te vede pot po tej žalostni pustinji?“ vprašal jo je človek in vpel v njo svoje oči.

„Usoda sveta sem in ta pustinja je moje domovanje, moje kraljestvo . . .“

„Poznam te! Poznam te dobro!“ vzkipeł je človek nad njo, bolj kakor pri pogledu na največjega sovražnika. „Ti si torej, ki si spravila človeštvo v nesrečo in prokletstvo!“

„Ne prenašli se!“ posvarila ga je žena tako hladno, da se je takoj pomiril.

„Zakaj bi se prenašli! Od tebe je vendar vse odvisno, ker v tvojih rokah je sreča in nesreča, in da so ljudje nesrečni, čegava krivda je to, kakor tvoja?!“

„Ne sodi me krivo! Glej: v moji desnici je sreča in v levici nesreča, ljudem ponujam oboje, in je to moja krivda, ako segajo raje po tem, kar imam v levici? . . . Ako jim ponujam svetlobo, zakaj si izberejo sami temo, po kateri blodijo, ne da bi našli kedaj izhod iz nje. Da, kraljestvo teme vlada med vami in vi si zatiskate oči, da je ne bi videli . . . Ako bi lahko živeli vsi kakor bratje, zakaj živite med seboj kakor volkovi?! Močnejši zatira slabjšega vedno bolj in da mu čutiti raje svojo oblast in pest

nad njim mesto obrambe . . . Da se jeden povzdigne, mora biti tisoč drugih vničenih in kri teče v potokih, da zadosti slavo-hlepnosti jednega samega tirana, na ktereга migljaj se morajo klati milijoni ljudij, ne da bi vedeli zakaj . . .

V temi, grozni temi tavate in vodnike, ki bi vas iz nje izpeljali, ljubezen, pravičnost in resnico, ste sami prepodili . . .“

„Dobro,“ rekel je človek. „Vidim, da govoriš resnico. Toda zakaj morajo potem za brezumnost in zaslepljenost nekterih trpeti vsi? Zakaj ne trpe samo ti, ki to zakrivajo?“

„Zakaj to vprašaš?“

„Prišli so mi ravno na misel milijoni ubogih trpinov in revežev, ki se morajo truditi celo svoje življenje od zore do mraka, da si pridelajo v potu svojega obraza vsakdanji kruh. Koliko jih je med njimi, ki ne skrivijo nikdar niti lasu svojemu bližnjemu in vendar jim ne prinaša njihovo delo niti veselja niti blagoslova . . .“

„Dovolj! Kako jim more prinašati delo veselje in blagoslov, ako je vse to, kar delajo, sama sebičnost. Ne skrivijo niti lasu svojemu bližnjemu in delajo kakor živina; da, toda vsak dela za to, da le sebe nasiti in kaj mu je mari, ako vidi, da umira gladu tisoč bratov okrog njega . . .“

Nekaj časa mrtva tišina . . .

„Veš, kaj ste vi ljudje?! Sužnji ste svoje sebičnosti, ker uporabljate svoje sile vsak samo v svoj prid in vaša sebičnost vam ne da, da bi kedo mislil pri delu tudi na korist svojega brata . . . Žulji vaših rok vam prinašajo vsled tega prokletstvo in vi sami ste spremenili raj v solzno dolino . . .

Glej, na tvojih rokah vidim žulje; odgovori mi, si se kedaj trudil za svojega bližnjega? Koliko trenutkov si posvetil nesebično njegovi koristi? Odgovori! . . .“

Zavladala je zopet mrtva tišina . . . Usoda je čakala na odgovor, todá človek je samo povetil glavo in šel dalje . . .

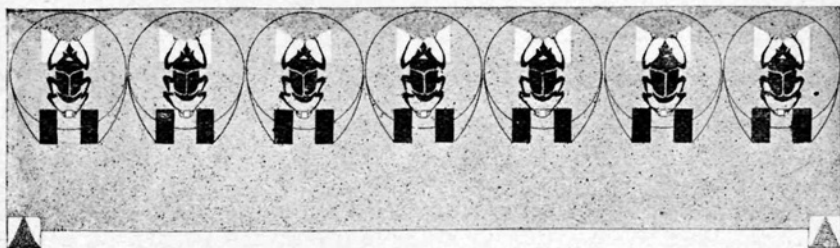
PAVEL GOLOB

BALADICA.

Lep dan in veselica
in gospodična Marica
in gospod asistent . . .
saperment!

Vsi znanci si mežikajo
in glave skupaj stikajo.
„Karla mu nič ni mar.
Sicer pa: čeden par!“

H. B.

I. H.:

STOTNIK RABELJ.

Gospod stotnik Rabelj je bil mal mož, majhne glave, majhnih, že nekoliko osivelih brk in prav takih las, malega telesa in malih nog. Sploh je bilo vse na njem malo, le jeza, surovost, zlobnost in nečlovečnost, s katero je kaznoval svoje vojake, so bile brezmejne.

Počasi, drobnih in samozavestnih korakov je stopical po zamazani vaški ulici, pretepajoč si okroglo stegne z drobno palico in neprijazno se ozirajoč po srečajočem ga moštvu.

Hipoma je obstal in z vso svojo pozornostjo se je obrnil na veliko gručo vojakov, prerivajočo se s svojimi cinastimi posodami okoli velikega ognja, nad katerim sta stala dva velika kotla, polna mastne, riževe juhe. Poleg ognja par korakov v stran je stala na štirih neotesanih brunih v naglici zbita miza iz surovih, neoglajenih smrekovih desk, na kateri je rezal kuhar meso na kolikor mogoče jednake, dosti majhne koščke.

Nekateri, bolj lačni vojaki so glodali velike volovske kosti, drugi so delali surove dovtipe, se porivali sem in tam in si nameravali s škodelicami in krožniki, tretji so pa stali bolj vzadu, mirno pričakuje razdavanja jedi.

Še nekoliko dalje v stran je ležal na tleh majhen, kosmat pesek, črnobeale barve, glodajoč veliko kost, na kateri že ni bilo nobenega mesa več.

„Hektor,“ je zaklical stotnik, opazivši svojega psa. In pes je skočil naproti svojemu gospodu, veselo se mu dobrikaje. In gospodar ga je gladil po glavi in po hrbtu, izgovarjaje ven in ven njegovo ime.

„Ti si priden, Hektor! Čakaj! Mesa ti dam. Da, meska, meska.“ In kakor bi razumel, je skakal pes veselo okoli gospodarja in mu lizal roke.

Stotnik je pa pristopil k mizi — vojaki so mu spoštljivo napravili pot in ga vojaško pozdravili — in rekel je začudenemu kuharju, kazoč na Hektorja: „Dajte mu tudi košček! Revež je tako lačen.“

In kuhar mu je odrezal kos loja in mu ga hotel vreči pod mizo.

„Kaj? To mu dajete? To dajte raje kakemu infanteristu, Hektorju pa dajte kaj drugega!“

* * *

Rezervist Anton Gad je bil velik kakor steber in prav tako močan. Telesno se ni bal nikogar, pa tudi z jezikom se je umel obračati tako urno in spretno, da mu ni bilo kmalu para.

Jutro po omenjenem dogodku, ko je bilo radi njega še vse možtvo strašno ogorčeno, se je dal napisati k raportu.

Ko je prišla vrsta nanj, je možko salutiral in rekel nato: „Gospod stotnik poslušno prosim za dve vprašanji: prvič, če je gospoda stotnika Hektor tudi napisan v „Verpflegsstandesliste“* in drugič, ali je več Hektor ali prost infanterist?“ Rekoč je umolknil.

Gospod stotnik Rabelj je bil v veliki zadregi in strašno je bil jezen, vendar je videl takoj, da tu s svojimi navadnimi sredstvi ne doseže nič dobrega in da milostnim potom reši še najboljše svojo čast. Zato je rekel počasi:

„To si lahko mislite in o tem Vam priča lahko gospod narednik in cela stotnija, da jaz od stotnije nimam niti beliča, ona je pa dobila od mene že dosti daril. Kar se tiče mesa, jaz nisem mislil, da bi bil oni mastni kos za psa preslab. Ne, nikakor! Mislil sem le, da je mastno meso mnogo bolje in tečnejše kakor pa mišičasto in samo zato sem rekel one besede. Sicer je Vaše postopanje proti meni naravnost nesramno in moral bi Vas kaznovati. Tako zahtevajo naše postave. Ste razumeli? Da bode te pa vedeli, kako dobrega stotnika imate, Vam za sedaj odpustim Vašo drznost. Razumeli?“

„Da,“ je rekel rezervist Gad in se smejal po tihem stotnikovi zvitosti in dobroti.

KSENIJ VERIN:

OH, SANJAL NEKDAJ SEM ...

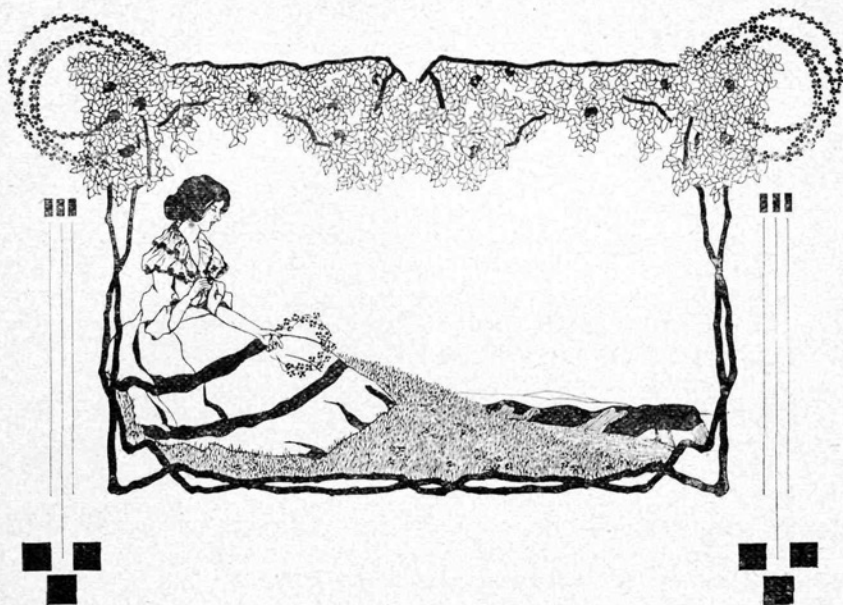
Oh, sanjal nekdanj sem: prišlo bo
življenje
in z dušo veselo ga bodem objel,
in sanjal sem, da ko življenje bom
živel
obraz mi bo radosti rajske žarel ...

Prišlo je življenje in ne je objelo,
prišlo je in dalo poljub mi grenak,
prišlo je vse burno in težko kot
vihra
in dahnilo vame je žalosti mrak.

(Josip Lovrenčič.)

* Listina, v kateri je imenoma napisano vse možtvo, ki dobiva pri stotniji hrano in plačo.

VIDA:

POLETNA NOČ,

Poletna noč z očmi blestečimi
začarala je zemljo v trudno spanje,
prečudno lepa noč mi ta poljan je,
z lesovi, rekami šumečimi.

Miri se duša tvoja bolj in bolj;
pobožno stopaš, šteješ zvezd utrinke,
poslušas slavca sladke žalostinke,
skrivnostno, silno pesem žitnih polj...

VITTOJ JELENC:

MOJA MLADOST.

Jaz hočem življenja,
jaz hočem mladosti
zakaj bi ne živel.

V temnih nočeh
ob urah polnočnih

za tabo želim
minula mladost,
A prazne so želje,
zaman koprnenja!
Zasanjano je moje življenje
in zaigrana je moja mladost!

ZOFKA KVEDER-JELOVŠKOVA:

UČENJE.

Vladoša se uči. Mnogo se uči. Vsak dan kaj novega.

Ona ima tudi že svoje nazore o svetu, o ljudeh in o raznih drugih stvareh. Samo to je ta šment, da so njeni nazori vedno jako originalni, mnogo originalnejši, kakor od drugih ljudi.

Včeraj je naša Mačka prala. Vladoša je jako vesela, kadar Mačka pere. Popoldne sme tudi ona na pol ure v pralnico prat kijkljice in predpasničke svojih punčk. Samo pol ure, dlje ne, ker je v pralnici nezdrav zrak, poln pare. Vselej moram sama po njo in ona mi ne veruje, da je njena pol-urica že minila.

„Jaz ne verujem, mama. Tvoja ura ne kaže prav. Koliko praviš, da je?“

„Štiri.“

„Ni mogoče, jaz pojdem vprašat gospo Dostalovo.“ — Kadar se pri nas ure kaj pomešajo, pošljemo vprašat Vladošo k sosedu. Vladoška se prav nič ne spozna v urah ali vselej govori tako, kakor da bi prav dobro vedela, koliko je.

„Le pojdi h gospej Dostalovi vprašat,“ pravim. In vsak drugi pondeljek hodi Vladoška k njej vpraševati, če je že štiri.

Ona vselej pritrdi. A to Vladki ni všeč. Zadnjič ji je rekla: „Gospa Dostalova, zakaj me nimate nič radi? Kaj sem vam naredila?“

„Dušica,“ pravi gospa, „nič mi nisi naredila in rada te imam resnično. Verjemi!“

„Pa zakaj pravite, da je štiri?“

„In kaj naj rečem?“

„Recite, kaj družega! Da je sedem, ali dvanajst. Če je štiri ne smem več v pralnico a tam je tako kratkočasno. Mama pravi, da je štiri, a pri vas je lahko sedem, ne?“

Vladoša se je blamirala in gospa Dostalova ji je razložila, da morajo biti vse ure jednake. Če je štiri, je štiri na vseh urah po celem mestu in po celi deželi.

Dolgo je mislila o tem, pozabila je celo na pralnico in doma me je vprašala z očmi, velikimi, kakor dva oreha: „Slišiš mama, ali je zdaj tudi v Zagrebu štiri?“

„Tudi,“ pravim.

Vladoša nagolbanči obrve in se začudi: „Veš, to je posebno, kako le te ure vse naenkrat zvedo, da je štiri. To se telefonira?“ . . .

Nu, torej da povem, kako je bilo včeraj.

Vladoša je slekla vse svoje punčke do golega in je odšla v pralnico ali že čez deset minut je prišla nazaj, jezna in ob-jokana.

„Kaj je?“ vprašam in ji otarem solze.

„Pravijo, da lažem. Pomisli!“

„Zakaj pravijo?“

„Mačka pravi. Reci ji, da ne sme reči, da se lažem, ko je res!“

„Nu, to ni tako mislila.“

Vladoška se potegne, vzdigne nasek in pravi prepričevalno:

„Žaliti se ne pustim!“ ...

O, Vladoška, ti opičica, kje si vzela to imenitno frazo?!

Pripognem se k nji in jo vprašam s sočutjem: „Kako je bilo, povej!“

In zdaj skoči Vladoška kvišku in se mi obesi na vrat:

„Kaj ne mama, da sem imela jaz sestro?“

V prvem hipu je bil moj obraz gotovo jako neumno presenečen. „Jaz nič ne vem, dragica,“ zatrjujem svečano.

Ali hkrati se zavem cele komičnosti njenega vprašanja in prasknem v odkritosrčen smeh.

Mala je razžaljena. Zardela je do ušes: „Mačka je tudi rekla, da ni res. Pa je res. Ko vem.“

Jaz se le smejam, smejam.

„Starejša je bila in umrla je, ko vem.“ trdi Vladoša.

„To se ti je sanjalo,“ pravim jaz.

Vlada v jok. Naenkrat sem bila vsa mokra od njenih solz.

„In če je res? ti sama si rekla. Saj imam naušnice od nje!“ in prime se za svoja rdeča ušesca, kjer se svetijo okrogle, zlate rinčice, z malim modrim tirkisom na sredi. Modra pikica se blešči med njenimi jeznimi prstki, kakor radovedno očesce.

Ah! Zdaj še le se mi je posvetilo v glavi. Zavrtim se z Vlado in zaplešem. „To je bila tatekova sestra, ona je nosila tvoje rinčice, ko je bila čisto majčkena. Ali ona je bila starejša, kakor jaz, ko je umrla. Tvoja teta je bila in ne sestra,“ poučujem.

Vladoša me gleda ali ni ji jasno.

„In včeraj si rekla, da je vse moje, kar ima tata!“ vzdihne in razmaže zadnjo solzo po okrogli bradici.

* * *

Učila sem Vladošo, naj bo odkritosrčna in naj vedno govori, kar misli. Ali ta poduk se ni predobro obnesel in zdaj ji moram razlagati, da ni ravno neobhodno potrebno, da bi človek obešal prav vse svoje misli ljudem na nos.

To je bilo v nedeljo.

„Slišite, Mačka, ali imamo zadosti špiritusa doma?“ vprašam našo kuhinjsko vilo. „Popoldne pridejo znanci in bomo kuhali čaj.“

„Nič ga ni več,“ se prestraši Mačka. „In prodajalnice so že vse zaprte!“

„O, mama, pojdem pa jaz ponj k branjevki. Jaz grem od zadaj skozi stanovanje, pa mi vse da, kar hočem,“ se ponudi Vladoša.

Poslali smo toraj Vladošo po špiritus. In tam se je ponašala, kakor smo zvedeli, tako-le:

Vladoša: „Dajte mi pol litra špiritusa.“

Branjevka ji ga naliva v kantino.

Vladoša: „No, veste, vaš špiritus ni poseben. Naša Mačka pravi, da ga mešate z vodo.“

Branjevki se povesi nos in misli si: vse punce so kanalje in vaša Mačka je največja.

Vladoša: „Kadar me pošljejo doma kupovat špiritus, grem vedno k trgovcu, k vam nikoli.“

Branjevka: „Zakaj si pa danes prišla k meni?“

Vladoša nedolžno: „Zato, ker je nedelja, pa je povsod zaprto.“

Branjevka: „Veš kaj, dekelce, jaz bi ti lahko rekla, da si pojdi še danes k trgovcu po svoj špiritus, ali naj bo, odkritosrčnost je tako redka čednost, da se človek ne sme jeziti . . .“

Sploh s to branjevko ima Vladoša vsaki dan kaj. Mi vsi smo se že čudili nad potrpežljivostjo te ženske.

Vladoša ni vnetja za bonbone. Mnogo rajša ima orehe, leš-njike, mandlje in rožiče.

Nedavno ji je dal neki gospod dva krajcarja. Vladoša se napoti naravnost k branjevki.

„Jaz imam dva krajcarja,“ pravi. „Dajte mi za en krajcar mandeljnov. Veste za drugi krajcar jih pojdem kupit k trgovcu, bom videla, kje so boljši.“

Ali pa pride z enim krajcarjem: „Dajte mi orehov, prosim.“

In ko jih ji našteje branjevka pet ali šest na pult, pravi, kakor bi se to razumelo samo po sebi: „Še stolčite mi jih, prosim.“

Danes n. pr. je šla doli in je rekla: „Dajte mi, prosim, en oreh naprej na račun. Mama mi je obljubila, da bom dobila jutri krajcar. če bom danes popoldne dobra. Mi bode pa jutri dali samo štiri.“

Vprašala sem branjevko, če se res nič ne jezi na Vladošo. Pa je rekla, da ne. In sicer zato ne, ker zna lepo peti.

Vladoška pride po sol, postavi se pred pult in zapoje med tem, ko jo branjevka poslučuje:

Andulko šafářová, (šafař = gospodar na grajski pristavi)

husičky nemáš doma, (husy = gosí)

husy jsou v ječmeně,

Andulko vyžeň je. (vyžeň = spodi)

Vyžeň je z ječmene ven,

dřív než bude bílý den. (= predno bode beli dan.)

Namesto „šafářová“ poje Vlada vedno „šofarova“ in to se sliši res jako fletno.

Zdaj moramo biti že prav oprezni, kadar jo kaj poučujemo.

Tukaj na Češkem je navada, da pozdravljajo vsi otroci vse vprek ženske in moške z „ruku libám“ (roko poljubljam).

Jaz sem tolmačila naši mali, da to ni lepo, da je to suženjsko, da kdor je ponosen ne pozdravlja tako.

„Reci ‚klanjam se‘ ali pa ‚moj poklon‘, to je tudi in spoštljivo,“ sem ji rekla.

Drugi dan srečam znano gospo na ulici.

„Vaša mala je bila včeraj pri naši Miluški.“

„Vem. Prosila me je, če jo sme iti obiskat.“

„Oh, ali vaša Vladoša je včasih res imenitno dekle,“ se smeje gospa. „Včeraj pride k nam, pozdravi in obstoji v predsobi.“

„Zakaj pa ne greš dalje?“ jo vprašam.

„Ali niste nič zapazili, gospa?“ pravi Vlada.

„Nič nisem zapazila.“

„Jaz sem vam rekla ‚klanjam se‘, to je jako lepo. ‚Ruku libám,‘ to je suženjsko, je rekla mama. Jaz sem tudi ponosna,“ je izjavila in odšla k Miluški gledat njeno novo kuhinjo.

Smejale sve se z gospo čez otroško modrost.

D.:

PIJANOST.

Kadarkoli se fantje na vasi stepó, tako da kdo obleži s težko telesno poškodbo, se potem, ko se začenja vršiti proti njim sodnijska preiskava, navadno izgovarjajo: „Ne vem nič! Tako sem bil pijan, da se prav čisto nič ne spominjam, kdo je bil zraven, kdo ga je udaril . . . Jaz ga pa gotovo nisem!“

In s tem izgovorom se hočejo oprostiti vsake kazni in zabavljajo, če jim sodišče ni verjelo ter jih zaprlo za par mesecev.

Saj sodišče niti vselej ne sme zaradi pijanosti, in naj si bo že taka ali drugačna, obtoženca oprostiti. Sodišče mora soditi tako, kakor mu velewa za danih okolnosti postava. In postava določa, kdaj dejanja, storjena v pijanosti, niso kaznjiva.

Kazenska postava pravi takoj v § 2. c), da se smatra za hudodelstvo tako dejanje, katero je prepovedano, ali taka opustitev, katera bi se ne smela zgoditi, ako se je pripetila v popolni pijanosti; toda storilec se ne sme upijaniti zaradi tega, da potem v pijanosti izvrši kaznjivo dejanje ali opusti kaj tacega, kar mu je zapovedano storiti.

Kazenski zakon zahteva namreč v § 1. za vsako početje, ako naj je smatramo za hudodelstvo, hudobni namen. Kjer tacega namena ni, ondi ni hudodelstva. I če torej kdo v pijanosti stori nekaj, kar bi sicer veljalo za hudodelstvo, se ga ne sme kaznovati zaradi zločina, ker je pijanega človeka volja kalna, omotena, zmešana. V taki volji pa ni nobenega pravega namena izraženega — torej se ne more tu govoriti o hudobnem namenu. Takega storilca vsled tega, če je v slučajni pijanosti započel prepovedano in kot hudodelstvo označeno dejanje, ne zadene

tista kazen, ki je določena za hudodelstvo, oziroma dejanje se mu ne vpoštevata kot hudodelstvo. Pač pa se v takem slučaju pijanost sama kaznuje kot prestopok v smislu §§ 236. in 523. kaz. zakona. Kazen za tako pijanost se potem odmeri na zapor od enega meseca do treh mesecev. In ako je bilo pijanemu obtožencu znano, da se hudo razburja takrat, kadar je pijan, se zapor lahko poostri s postom, s trdim ležiščem ali še drugače. Ako so bile posledice v pijanosti izvršenega dejanja hude in nevarne, se pa kazen lahko izpremeni v strogi zapor do šestih mesecev.

Take so tedaj določbe kazenskega zakona o tako zvani slučajni pijanosti. Vse drugače pa je, če si se namenoma upijanil zato, da izvršiš kazensko prepovedano dejanje. Tukaj ni mogoče, da izključiš hudobni namen, ki ga je treba pri vsakem hudodelstvu; tukaj se pijanost smatra za obteževalno okoliščino, vsled katere se kazen še poostri.

Kazenski zakon pozna še drugo vrsto pijanosti, katero omenja v § 524. Pravi namreč, da se mora pri rokodelcih in dninarjih, ki delajo po strehah in odrih, ali ki imajo opraviti z lahko vnetljivimi predmeti, kakor tudi pri tistih poslih (na prim. hlapcih in deklah), vsled kojih nemarnosti bi lahko ogenj nastal, kaznovati pijanost, katera jim je prišla že v navado, kot prestopok z zaporom od enega dne do osmih dni. Ako se pa tak prestopok ponavlja, se zapor podaljša do enega meseca, in glede na okolnosti še poostri. Tako pijanost kaznuje gosposka sama od sebe, ako je obče znana; sicer pa jo kaznuje le tedaj, ako se mojstri in gospodarji zaradi nje pritožijo pri gosposki.

* * *

Manj znane pa, nego določbe kazenske postave o pijanosti, so določbe občnega državlanskega zakona.

Stara resnica je, da kdor je pijači udan, se udaja strasti, katere se ne iznebi nikdar. Pijanec se izpreobrne, kadar se v jamo zvrne. Ta strast ne pozna meje in konca. In ta strast ima pogubonosne nasledke — zlasti v gospodarskem oziru. Z gospodarskega stališča se pojavlja ta strast kot zapravljanje premoženja. In take zapravljalce ima občni državljanski zakonik pogosto v mislih. Že v § 21. jih prišteva med take, kateri niso sposobni, da samostojno upravljajo svoje zadeve in razmere. Zato postavlja pod posebno varstvo zakona vse tiste, ki so bili sodnijsko proglašeni za zapravljalce, in jih podrejuje kuratorju ali skrbniku.

Ako so taki zapravljalci še mladi, ne še polnoletni, tedaj se lahko podaljša očetovska oblast nad njimi, čeprav potem že prekoračijo štiriindvajseto leto. Ravno tako pa se lahko odvzame očetu, ki je bil proglašen za zapravljalca, očetovska oblast nad njegovimi otroki in se pokliče varuh namesto njega. (§§ 173., 176., 251.)

Nadalje so jako važni predpisi, ki jih ima občni državljanski zakon glede pijanosti v poglavjih o dednem pravu, o pogodbah in o odškodnini.

Veljavna ne more biti nobena poslednja volja, katera je bila izražena v pijanosti; kajti zakon zahteva, da se mora to zgoditi premišljeno, določno in svobodno. Pijana volja pa ni svobodna, ni premišljena in jasna; zato rej ne more odločevati v tako pomembnih okoliščinah, kakor je zadnja ura človekova. (§§ 565, 566.)

Zapravljivcu — kakor rečeno: sodnijsko proglašenu — zakon dovoljuje, da sme razpolagati v svojem poslednjem izročilu le s polovico svojega premoženja; druga polovica pripada postavnim dedičem — tistim namreč, kateri bi dedovali za njim, četudi bi poslednje svoje volje ne bil izrazil. (§ 568.) Zakon tudi tu stoji na stališču, da zapravljivec ni pameten gospodar, in zato jemlje pod svoje varstvo njegove postavne dediče, da ne bodo prikrajšani.

Kolikrat se sklepajo pogodbe pri pijači! Ali mislite, da se vedno čaka, da je pogodba sklenjena, in šele potem začne z likofom? Vzemite — ako sami tega še niste doživeli — v roke krasno in vsakemu neobhodno potrebno knjigo dr. Tavčarja „Slovenski pravnik“ in berite, kaj se pripoveduje v nji o sklepanju pogodb med slovenskim ljudstvom! Ako se kupuje les iz gozda, se preje navadno dokaj pije. To se pravi — kupec napaja prodajalca, da ga potem lažje omehča radi kupnine. Ako bogat posestnik, prekupec, razparcelira in prodaja na drobno posamezne dele zemljišča, tedaj je običajno vsa pijača prosta. Kdor pride blizu, sme piti zastoj, in naj si kupuje ali ne. Kdor pa kupuje, tega pa še posebej „obdelujejo“ in s pijačo silijo, da je pozneje na dražbi bolj pogumen in da ponuja raje višjo ceno, nego bi jo v treznosti. In takih prilik je dovolj, ko se potem sledečega dne kupec oziroma prodajalec grabi za glavo, ker ima prevelikega „mačka“ — plačal je mnogo predrago, oziroma prodal mnogo preceno. Vse podobne pogodbe, sklenjene v pijanosti ali vsaj pod vplivom preobilo zaužite pijače, so neveljavne, in ni mogoče, da bi dotični, ki toži pred sodiščem nasprotnika za izpolnitev také pogodbe, pravdo dobil. Škoda le, da ljudem na Slovenskem to še ni povsem znano; marsikomu bi se ne godila krivica!

Postava zahteva, da naj je volja obeh strank, pogodbo sklepajočih, prava, svobodna, resna in razumljiva. Kjer ni prave volje, ne more nastati veljavna pogodba. In kakor že omenjeno, pijana volja ni prava volja. (§ 869.) —

Postavodajalec je celo tako skrbel za državljane, da ne bi vsled pijanosti škode trpeli, da je obrtnikom prepovedal izplačevati svojim pomočnikom mezdo ali plačo v gostilnah in krčmah (§ 78. obrtnega veda). Posebej za Galicijo in Bukovino pa je določil, da se ne morejo vtoževati terjatve, katere so nastale gostom v gostilnah in krčmah za prejete žgane pijače, ako gost-

dolžnik do tega časa še ni plačal dolga, ki je bil nastal na enak način. Kdor bi proti tej določbi ravnal, temu grozi postava z zaporom (§ 2. in 5. zakona z dne 19./VII. 1877 št. 67 drž. zak.)

Iz poglavja o odškodnini v občnem državljskem zakonu je treba omenjati, kar predpisuje odstavec § 1306—1310. Tu se pravi, da sicer nihče ni dolžan povračati škodo, katero je storil nehote ali pa brez krivde. Toda, ako je kdo povzročil vsled lastnega zadolženja, da se mu je zmedla pamet, četudi le mimogrede, — torej zlasti, če se je upijanil, in v pijanosti storil kakšno škodo, jo je dolžan povrniti. In vsak, kdor je koga drug zega upijanil ali onesvestil, in je vsled tega nastala škoda komurkoli, jo mora tudi povrniti ravnotako. Zlasti mora, kdor je koga poškodoval telesno, povrniti stroške zdravljenja in nagraditi mu zaslužek, ki ga je poškodovanec izgubil. Če pa poškodovanec ni več zmožen, da si zasluži, mora mu povrniti še zaslužek, ki ga izgubi v bodoče. In vrhutega mu mora plačati še bolestinno, kakršno sodišče spozna za primerno (§ 1325.)

* * *

Potemtakem se res ne izplača, da bi se človek navduševal za pijanost!

Dr. K.:

O ZDRAVJU.

Zdravje je jako občutljiva stvar, izgubi se lahko in hitro, ali mnogo potrpežljivosti in časa je treba, dokler se ga zopet pridobi. Mnogo lažje je obvarovati in izogniti se bolezni, kakor iznebiti se je, ko je enkrat v človeku. Zdravnik ima večkrat priliko, opazovati zanimiv pojav: bolnik pride k njemu a ponaša se nekako tako, kakor bi bil zdravnik kriv njegove bolezni in ne on sam. Če je bolezen dolgotrajna in trdovratna, če je lečenje združeno z bolečinami, potem zadenejo zdravnika večkrat srepi in nepotrpežljivi pogledi, kakor bi zdravnik bolnika mučil sebi v zabavo. Tudi zdravnik ne more delati čudežev, osobito, če bolnik ne sluša strogo njegovih ukazov. Če bolnik, kljub zdravnikovi prepovedi, je jedila, ki bi jih ne smel, pije stvari, ki so mu škodljive, vstaja in hodi okoli, ko bi moral ležati še v postelji, potem ni čudo, če bolezen večkrat napreduje in se pogorša, ne pa da bi se poboljšala. Često tudi sorodniki in prijatelji bolnika kvarijo uspešni tok lečenja. „Ah, kaj boš poslušal doktorja, pij in jej, kar ti tekne,“ pravijo. Ali če se potem bolezen poslabša, je vse drugo krivo, samo ne neopreznost in lahkomišljenost bolnika. Nekteri ljudje mislijo, da je dovolj, če uživajo praške in kapljice, ki jim jih je predpisal zdravnik, prenerodno in pretežavno se jim zdi poslušati in ubogati tudi

druge njegove svete. Kolikrat sliši zdravnik, ko ukazuje bolniku, naj ne pije, ne kadi, naj hodi rano spat in naj ne je vsega od kraja, — kolikrat sliši: „Oh, gospod doktor, dajte mi raje kakšne praške.“ — Praški sami ne pomagajo, če se bolnik neče ogibati stvari, ki so škodljive njegovemu zdravju.

Človek bi res ne verjel, kako so ljudje včasih trdoglavi. Osebito matere si večkrat ne dajo dokazati ničesar. Ima n. pr. štiri otroke, jeden oboli na kakšni nalezljivi bolezni. Zdravnik zahteva, da mora otrok v bolnišnico ali pa da se vsaj doma strogo izolira, t. j. da ne pride nihče od domačih razun osebe, ki je določena za otrokovo postrežbo, ž njim v dotiko. Ker preti nevarnost, da bi mogli oboleti tudi ostali otroci, prepove materi, da ne sme k bolnemu otroku. — Ali zdaj je ogenj v strehi, mati misli, da je zdravnik nečloveška duša, ki ne more razumeti njene materinske ljubezni. Če le more gre kljub zdravnikovi prepovedi k bolnemu otroku, ga poljubi in gladi ter okuži pozneje kolikrat tudi svojo ostalo deco. Če otroci pomrjo, je seveda zdravnik kriv in ne mati sama, ki je iz slepe ljubezni do enega bolnega otroka stavila v nevarnost zdravje drugih, zdravih. Koliko sitnosti imajo zdravniki v bolnišnicah s takimi nespametnimi sorodniki, ki jokajo ter zabavljajo na zdravnike kakor bi bili sami trdosrčneži in neusmiljeni sitneži. — In po deželi! — Nekdo umrje na nalezljivi bolezni, zdravnik, ali če tega ni v bližini, mrtvaški ogleda, zapove da se mora truplo takoj prepeljati v mrtvašnico. Ali zdaj se vzdignejo sorodniki in ne puste mrliča iz hiše, češ, da mu hočejo izkazati vsaj to zadnjo čast, da leži doma na parah, kakor se to spodobi za poštenega kristjana. Vsi dokazi nič ne pomagajo. Naj se okuži vsa vas, kaj zato, samo, da ima mrlič „čast“. Kolikrat se zgodi, da se sorodniki umaknejo še le, ko se jim zagrozi z ostrimi kaznimi. A v duši so prepričani, da ni bolj brezsrčnih ljudij, kakor so zdravniki.

Zdravnikova naloga res ni lahka a občinstvo bi mu jo moralo olajšati a ne da mu jo otežuje na vsakem koraku in pri vsaki priliki. Bolnik pride k zdravniku, ko je že takorekoč v zadnjih težavah, a če ga zdravnik ne reši, potem pravijo ljudje: kaj bo, zdravniki nič ne zastopijo. O da, oni že zastopijo, če se pride k njim v pravi čas in če se ravna po njihovih ukazih. novih pljuč pa tudi zdravniki ne znajo delati.

Večkrat se pripeti tudi ta slučaj: Nekdo oboli in zdravnik mu predpiše kakšne kapljice. Pomagajo mu. V stekleničici mu je celo ostalo še polovico zdravila. Seveda se te kapljice skrbno spravijo in če oboli kdo od sorodnikov in znancev, nima tak človek nujnejšega dela, kakor da jih vzame iz omarice in da bolniku: „Samo te kapljice vzemite, meni so izvrstno pomagale.“ Prav, kakor bi bile ene kapljice za vse ljudi in za vse bolezni. — Kakšnega otroka je bolelo uho, zdravnik predpiše mast. Ostane je v lončiču dobršen del. Po treh letih toži stara mati nad bolečinami v ušesu. „Oh, saj imam še mast spravljeno, ki se je pri

Andrejčku tako dobro obnesla,“ se zmisli gospodinja in zdravi ubogo starko z mastjo, ki se je med tem že davno pokvarila in ki bi sploh tudi sveža le škodovala ušni bolezni starke.

Neverjetno je, kako so nekteri ljudje lahkomišljeni, kar se tiče njihovega zdravja. Tega bole že dlje časa oči. „Bo že bolje,“ se tolaži, „zdaj mi je nerodno hoditi k zdravniku, pred božičem imam tako opravka v mestu, pa se vstavim takrat tudi pri njem.“ Večkrat je odvisno samo od slučaja, da pride v pravem času k zdravniku in da ne plača svoje nemarnosti z vidom. Če bi se bal, da izgubi par goldinarjev, — o potem se ne bi obotavljal niti minuto.

Zdravje je jako dragocena stvar a postopa se ž njim, kakor bi ne vredilo piškavega oreha. Zdravje je življenje, zdravje je sreča, moč in bogastvo. Bolan človek si ne bo pridobil niti imetka, niti časti in tudi sreče ne. Sam sebi je v nadlogo in drugim. Dolžnost vsacega je tudi z ozirom na bližnje, da si ohrani zdravje. Dolžnost starišev je, da si čuvajo zdravje za otroke, dolžnost moža proti ženi in žene proti možu.

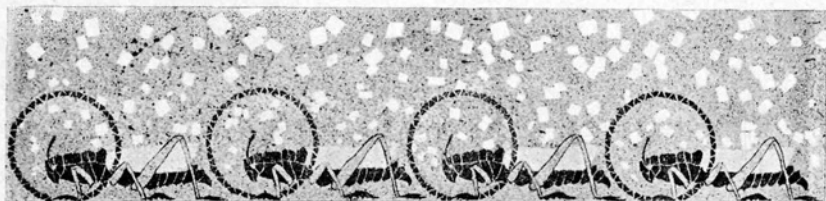
Osobito ženske ravnaajo lahkomišljeno s svojim zdravjem. Samo zato, da bi jo hvalili ljudje, kako je delavna in skrbna, se žene nad silo in si ne privošči nobenega počitka, čeprav bi lahko. Take nespametnice se postavljajo po boleznih in porodih: „O, jaz sem vstala že peti dan a sosedova si jih privošči deset.“ A potem, kadar prehitro ostarijo, kadar so s tridesetimi leti vse boležljive, cvetete in izcrpljene, potem so otroci krivi, mož, skrbi, delo . . . A kriva je samo in samo njihova nespametnost in neumnost. njihova čudna, smešna častihlepnost, sloveti za delavne, neumorne gospodinje, skrbne in vestne matere. Samo taka gospodinja je v resnici vredna spoštovanja, ki skrbi tudi za-se, ki skrbi zato, da se ohrani njena delavna moč kar najdlje hiši in družini. Taka je prava mati, ki ve, da se mora čuvati za svoje otroke leta in leta, in ki ne stavi svojega zdravja na kocko zaradi zlobnega jezika kakšne klepetulje, da jo ne bi raznašala okoli, „kako si privošči in kako se cartla“.

Če bi vedeli ljudje, koliko greše vsaki dan proti svojemu zdravju, bi se ne čudili v boleznih „od kod se je vzelo“. Samo „prehlajenje“ jim je edini izvir vseh bolezni. Naj ga boli glava ali želodec ali noge, vedno se ve spomniti, kdaj „je dobil prepih“ in kako se je „prehladil“. Resnica je, da je najmanj bolezni od prehlajenja. Drugi vzroki so to, vsakdanji grehi proti zdravju, ki se maščujejo kaj bridko, kadar pride čas.

Lahko bi trdil, da ljudje ne znajo niti jesti, niti spati, kakor bi morali. Nalože si pod zglavje blazin, da bolj sede, kakor leže, potem se zarijejo v pokrivala in pernice, da so vsi pregreti in da se pote celo noč. Kakšen počitek je to za telo!? Po kmetih leži po zimi cela družina v enem prostoru, „da je bolj toplo“ a zrak je zjutraj tako zatohel in skažen, da normalnega človeka, kar nazaj vrže, če stopi na prag. A tudi v mestih se boje zraka,

kakor kuge. V spalnici se na večer zakuri, nočna svetilka gori vso noč, samo da bi bil zrak bolj slab. Nikomur ne pride na misel, da bi prezračil sobo, odprl na par minut okna — tudi v mrazu! — predno se legne spat, kar je tako potrebno. In potem čistota! Celo zimo se pariyo otroci in odrasli v flanelovih in barhentastih srajcah, ki se preslačijo komaj vsakih 14 dni enkrat! „Barhent je barvast, siv ali rujav in se neumaže“ — namreč nesnage ni videti ali zato jo je tem več. Tako perilo, kar smrdi od potu in mastnote. — In umivanje telesa! O, koliko, da se umije obraz in košček vratu a na ostalo telo ne pride mesece in mesece milo in voda. Naša koža ima brezštevilo luknjic, skozi katere se izločuje iz našega telesa pot, mastnota in tudi zrak. Človek ne diha samo z pljuči ampak tudi s kožo. Če se pa te luknjice zamašijo z nesnago, ostanejo one škodljive snovi, ki se drugače skozi te luknjice izločujejo, v telesu in zdravje dotičnega človeka je oškodovano. Ako bi se tretjina kože na človeškem telesu namazala s tako tvarino n. pr. s smolo, bi človek umrl. Iz tega je razvidno, kako je važno umivanje celega telesa, kolikor največkrat in tudi po zimi.

Malo je ljudi, ki znajo pravilno jesti. Jedi se jedo prevroče ali premrzle in navadno prehitro. Najboljše je jesti jedi, ki imajo telesno toplino, to je okrog 32° C. Če je jed mrzla mora jo želodec sam ogreti, kar se zgodi še le v 12 minutah in kar ga vsekakor slabi. Vsaka jed se mora v ustih dobro zgristi in osliniti, drugače pridejo v želodec preveliki kosi in ta jih ne more prebaviti. Od prebave je odvisno stanje celega telesa. Če oslabi želodec, oslabi celo telo. Je naj se vedno pravilno, ne enkrat mnogo, drugič nič. Po obedu naj se $\frac{1}{2}$ ure ali 1 uro odpočiva — ne leži! Nikoli se naj ne je površno, jed naj se ne „zmeče“ v želodec kar tako: Jestiti je najvažnejše opravilo za obstanek telesa. Želodec preobkladati z jedili je ravno tako škodljivo, kakor zadržavati, kar mu gre. Gotovo je že vsak na sebi občutil, kako se maščuje oboje. A posledice niso le hipne, vsi grehi, ki smo jih zgrešili proti svojemu želodcu se maščujejo na stara leta, če nam že prej ni odpovedal službo za vedno in nas prepustil beli ženi, smrti, ktere se tako bojimo a proti kateri vojujemo tako slabo in mlačno. Korakamo ji lahkomišljeno vstric namesto, da bi se ji umikali.

SMEŠNICE.

*DVOMLJIVO**PRIČEVANJE.*

Gospa (ki je ravnokar spodila slugo): Ana, vi ste priča, da mi je Franc ravnokar dejal, da sem neumna goska.

Ana: Da, milostiva, jaz tudi rada in če je treba pod prisego potrdim.

*OTROK**ALI POLLITROV?*

Mati: Tonček, ali si rekel očetu, da naj vendar že gre enkrat iz krčme domu, ko ima doma sedem otrok?

Fant: Da, rekel sem to, ali on je dejal, da ne pojde prej, dokler jih ne bo imel dvanajst.

?? UGANKE ??

Razpisujemo danes

enajsti natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti: Rešitve naj se dopošljejo najkasneje do 20. novembra. Naslov: „Domači prijatelj“ v Pragi VIII. Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrovih proizvodov in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, ena zadostuje.

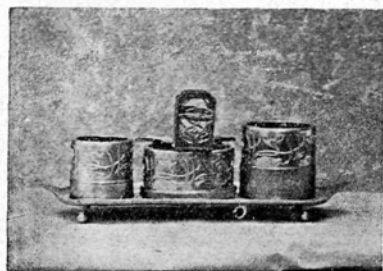
Cene 50:

1. P. Žmitek: *Finlandka pri pletenju*. (Orig. oljnata slika)
2. Lev Nik. Tolstoj: *Vstajenje*. (Krasno vezana.)
3. Kadilna oprava.
4. Gradež z pristaniščem. Velika barvana fotografija v okvirju.
5. Figurina.
6. Kip z zrcalom.
7. Reka. Velika barvana fotografija v okvirju.
8. Krasen tintnik.
9. S. Gregorčič: *Poezije*. Krasno vezana.
10. Dekorativni kip.
11. Garnitura za kavo (za 6 oseb).
12. Pogled na Mojstrano. Velika barvana fotografija v okvirju.
13. Zofka Kveder-Jelovškova: *Iskre*. Zbirka slov. in hrv. črtic (okusno vezana).
14. Stojčča ura iz kovine.
15. Slika iz sadre.
16. Pogled na Miramar. Velika barvana fotografija v okvirju.
17. Oton Župančič: *Poezije*. Krasno vezana.
18. Rococo vaza.
19. Karafina.
20. Pogled na Trst. Velika barvana slika v okvirju.
21. Skrinjica za denar.
22. Posoda za cvetje.
23. Janko Krsnika: *Zbrani spisi*.
24. Pritlikavec. Kip.
25. Garnitura za kavo (za 6 oseb).
26. Cvetlična košarica.
- 27.—30. Po 3 skudelice za kavo.

Dobitki devetega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilcem:

- I. Franc Prešern, *Poezije* (krasna ilustrovana v usnje vezana izdaja): *Mimi Bižal*, sopr. poštarja, Stari trg pri Kočevju.
- II. H. Sienkiewicz, Pan Volodijeviski (krasno vezana knjiga): *Minka Miklič*, učiteljica, Gomilsko.
- III. Slika s krasnim okvirjem: Nabrežje s štabnim poslopjem v Pulju: *Josip Črnivec*, pom. uradnik, Ljubljana.
- IV. Kadilna oprava: *Jakob Hervatski*, čevlj. mojster, Ljubno pri Celju.
- V. Zbrani spisi Janka Krsnika, krasno vezana knjiga: *Josip Ozimek*, c. kr. davč. izterjevalec, Litija.
- VI. Pritlikavec: *Minica Misley*, gostilna, Postojna.
- VII.—VIII. Po 3 skudelice za kavo: *Marija Slamnik*, Fortuna; *Ivan Turk*, krojač, Zlebič.

18.

14.

.6

1. cena.

115. Šarada.

Fr. Rojec, Radovljica.

Beseda prva ima črki dve
in znači več ljudi pred tábo,
pa tudi takrat pride v rábo,
ko izobražen človek z eno le
osebo govori, občuje
in vsled ugleda in časti,
katera pristojita ji,
na ta način jo odlikuje.
Besedi drugi tudi prav takó
le črki dve obliko dasti,
a ne pové ničesar se z besedo to.
Zato taista le prav redek čas ti
pri branju pride pred oči
in tudi v govoru z jezika
se le poredkoma ti zmika,
a še tedaj se to zgodi,
če blagolasje to zahteva.
Beseda skupna pa pové
ti nekaj takega, kar se
povsod z veseljem upošteva,
ker tisti, ki si more ga
pošteno mero privoščiti,
slovó skrbem in tugi dá
in v rajajoč krog spremeniti
poskuša vso okolico:
Tam poje, vriska se glasno,
tam gode, skače se in pleše.
da se kadi in ogenj kreše,
pa tudi v jarku se leži,
ko se še pamet poslovi.

116. Magični kvadrat.

Kristina Štolfa, Divača.

a	a	a	a
a	e	i	l
l	k	m	n
n	n	s	s

117. Uganka.

E. Rubin, Praga.

Črke tri, nič več,
pojdi na njo leč.
dobro tam se spi.
A narobe-reč
pa odbij
in pij...

118. Uganka.

Ivan Robar, Sv. Jernej.

a	a	a
a	d	e
i	i	j
k	l	n
o	o	r
v	v	z

Srednja vrsta od zgoraj
navzdol pove ime avstr.
junaka.

118. Računska uganka.

Franjo Stamol, Celovec.

Neki kmet ima v hlevu ovce
in gosi. Glav je 35, nog pa 94.
Koliko je ovac in koliko gosij?

119. Uganka.

Ivan Križman, Sv. Ivan.

M a . . .	žival
. m a . .	pišna oprava
. . m a .	popotnik
. . . m a	drev
. . m a .	ime
. m a . .	dopolnjeno delo
M a . . .	nesnaga

120. Homonim.

X. v N.

Ta človek ima otrpuno srce. Ni
lastna ni ptuja nesreča — — —.

121. Šaljiva uganka.

Lina Reven, Kočevje.

Vsak se jo boji, a kadar jo
dobi, jo za celi svet rad ne izgubi.

122. Rebus.

Ilirjec v Šoštanj.

Kaj žvrgole lastavice, ko se zbirajo na odhod
od nas?

Rešitve ugank v 10. števu.

106. Stritar, Levstik. — 107. Sloga jači, nesloga tlačí. — 108. Rana, Arab, Nace, Abel. — 109. Zakon je, za konje. — 110. Kdor laže, ta krade. — 111. Les, pes, kes, res. — 112. Danes meni, jutri tebi. — 113. Oblak. — 114. Žitna kava je pa prav za res dobra reč, ta tako pogasi žejo.

Listnica uredništva: Vsem sotrudnikom. Pišite razločno in čitljivo; list stavijo češki stavci. Rokopisi se pošiljajo: **Praga-Vinohrady, Slezská 32.**

Rešitve ugank, reklamacije, naročila naj se pošiljajo naravnost na Vydvo tovarno hranil, Praga VIII.

„ISKRE“

zbirka slovenskih in hrvatskih črtic v okusni opremi z mnogimi perorisbami akad. slikarja M. Račkega se dobe za 2 K, pri pisateljici: *Zofki Kveder-Jelovškovi, Praha-Vinohrady, Slezská třída 32.*

Tovarniške
== vesti.

Današnja št. „Domačega Prijatelja“ razpošilja se v 40.000 izvodih po slovenskem svetu. Ako bi dobil kdo dve številki, prosimo, da izroči eno kakemu znancu, ki je še nima.

Otalo nam je še nekaj učiteljskih kalendarjev, ako ga kdo od p.t. učiteljev še ni sprejel, naj reklamira.

VSEBINA: A. Aškerc: *Po bitvi*; Ivan Cankar: *Moj prijatelj Kuštrín*; Ivan Lah: *Postaja*; Ksaver Meško: *Izpremembra*; Samko Cvetkov: *Trinajsta cvetka*; Stanko Pavel: *Spomin na pomlad*; Milan Pugelj: *Ljubica Greti*; Janko Lavrin: *Usoda in človek*; Pavel Golob: *Baladica*; J. H.: *Stotnik Rabelj*; Ksenij Verin: *Oh, sanjal nekdaj sem ...*; Vida: *Poletna noč*; Vitoj Jelenc: *Moja mladost*; Zofka Kveder-Jelovškova: *Učenje*; D.: *Pijanost*; Dr. K.: *O zdravju*; *Smešnice*; *Uganke*.

Slava Kathreinerove sladove kave nam ni dala miru. Iskali smo nekaj novega, nismo hoteli samo slepo oponašati. In tako je po mnogih poskusih nastala žitna kava. Odkritosrčno povemo, da nas uspehi prvih let nikakor niso zadovoljili. Hoteli smo prodajati naš izdelek samo trgovcem, kakor je to večina pri tovarnah običajno, ker ta način najbolj odgovarja njihovemu proizvajanju. Ali bili smo na celi črti premagani. Ni nam niti toliko škodila nezaupnost, kakor ravnodušnost trgovskega sveta proti žitni kavi. Pretila nam je propast celega podjetja. Kriza se je vlekla in skoro bi nas bila dovela k popolni propasti. Niti preselitev leta 1898 v Prago ni obrnila stvar na bolje.

Kaj da počnemo? Pojedine poskusne pošiljke naravnost na konzumente so imele popolen uspeh: blago se je hvalilo, priznavala se mu je dobra kakovost — konzumenti so nam ostali verni. Še le l. 1901 smo se končno odločili premeniti našo taktiko temeljito in stopiti v direktno zvezo z našimi kupci. Od tedaj, osobito pa z osnovanjem „Vydrovih Besed“, ki so imele uzdrževati zvezo naše tovarne s konzumenti, belježimo naravnost epohalno spremembo našega podjetja. To pojasnjuje n. pr. že mali fakt, da je vodil l. 1901 celo agendo en sam knjigovodja in en ekspeditor; danes pa skrbi cel trop mladih gospodičen, kakor kaže slika, s po-

Pisarna in pisar. osebje.

Skupina delavniškega osebja.

znano žensko vestnostjo v drobnem delu, da je vsako naročilo točno zabilježeno in da se z največjo hitrostjo zvrši. Zastopane so med njimi vse narodnosti, ker se vrše naročbe v onem jeziku, v katerem se je naročilo.

V delavnicah je danes zaposleno čez 100 pridnih ljudi, kakor kaže priložena slika. Nadzorstvo nad celim delom — in to je jako važno opravilo — vrši od zore do mraka gospodinja sama (soproga lastnika). Vešče oko jo lahko najde v krogu svojih vernih in marljivih delavk.

Takoj po naši selitvi v Prago, smo začeli razširjati naše podjetje na razne vrste izdelovanja jestvin. Začeli smo s šumečimi limonadnimi

bonboni „Ambo“, ki so si pridobili takoj prvo leto neobičajnega priznanja. Polagoma smo potem uvajali v promet nove izdelke, vedno v namenu, da poslužimo našim kupcem, samo s takim blagom, ki lahko vedno zadovoljava. Da je ta princip edino pravi, dokazuje procvet podjetja. Letošnja ekspedicija žitne kave, škatelj, in zabojev z našimi izdelki za direktne kupce in za trgovce, bo znašala preko 150.000 kosov.

Po „Besedah“ jo naša tovarna založila še te časopise: l. 1903 nemški „Kafeetisch“, l. 1904 slovenski „Domači Prijatelj“, hrvatsko „Sijelo“ in „Srpsko Cveće“.

V dogledni dobi bomo začeli izdajati tudi poljski in mažarski časopis in najbrž tudi slovaški, za ktere se vrše že zdaj potrebne priprave.

Vsi časopisi se tiskajo v Pragi. Zanimivo je, da so našle „Besede“ veliki krog udanih prijateljev, čeravno se pri nas na Češkem tudi že literatura čisto po tovarniško producira in širi. Tiskalo se jih je letos vsak mesec po 30 tisoč iztisov a jubilejne številke smo razposlali 275 tisoč iztisov — ostale časopisi smo tudi tiskali v celoti blizu četrtilijona eksemplarov. Pri vходу v tovarno opazili ste gotovo neštevilno velikih zamotkov: tam čakajo 3 vagoni papirja, da pojdijo v tiskarne naših listov in da poleg zabavno poučne literarne vsebine poročajo tudi o solidnosti naših izdelkov.

Češke „Besede“ so se tiskale 8 tednov; dva velika moderna stroja sta tiskala brez prestanka dan na dan, da je bilo vse gotovo v pravi čas.

Priprave take reklamne številke se morejo oceniti v pravem obsegu še le takrat, če se pomisli, da se porabi le papirja toliko, da bi segel, — ena pola položena poleg druge, — od Prage do Pariza, torej približno preko 750 kilometrov. In ves ta dolgi pas mora preiti valjce in plošče modernih tiskarskih strojev, ki brez prestanka goltajo bel papir, da ga v drugim hipu potiskanega vržejo iz sebe...

Ne moremo zamolčati vsestranske pohvale, s katerim je sprejelo češko občinstvo urejevanje jugoslovanskih časopisov. Bilo nam je pravilo, da mora imeti vsak narod svoj list urejevan prema svojim odnošajim in potrebam. Ker pri Jugoslovanih literarna produkcija še ni dosegla te množine, kakor češka, upamo, da vršimo z izdavanjem popularno beletrističnih listov, ki so namenjeni za najširše občinstvo a vendar kljub temu urejevani kolikor največ mogoče po zahtevah umetniškega okusa, — tudi kos kulturnega dela. Naši jugoslovanski listi se vedno bolj širijo v vseh krogih, prihajajo ne le v mesto, v rodbine inteligencije ampak tudi v kraje, v hiše, kamor se doslej po celo leto ni zmotil kos potiskanega papirja in ljudstvo jih čita rado in z zanimanjem. Veseli nas, da se naš trud pripoznava in da si pridobivamo vedno novih privržencev.

Ali nečemo prenapenjati vaše potrpežljivosti. Odkritosrčno bomo zadovoljni, če smo si s tem kratkim pregledom našega podvzetja pridobili vaše zaupanje.

Bodite tako ljubeznjivi in pripovedujte svojim znancem, kaj ste videli. Priporočajte nas vedno in povsod. Nikar se ne bojte, da ne bi mogli izvršiti mnogoštevilnih naročil; videli ste toliko ženskih rok v vselem delu — a mnogo se jih ponuja novih. Sprejemali bomo nove in nove — in delavne roke bodo z lahkoto izvršile tudi najštevilnejša naročila.

Na zdar!

Cenik naših izdelkov.

Vydrova žitna kava se pošilja posebej s pošto
v platnenih 5 kg. vrečicah in stoji brez pov-
zetja K 4:50

Sledečih izdelkov naročite saj za 6 K, ker vam jih moremo poslati samo
v tem slučaju poštne prostó:

Juhni pridatek, $\frac{1}{2}$ kg. steklenica K 3:50

Juhne konzerve (gobova, rižina, lečina in gra-
hova) po $\frac{1}{2}$ kg.: vsaki zamotek po " 1:50

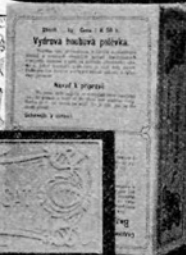
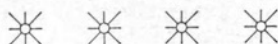
Šumeči bonboni „Ambo“, škatlja, 50 kosov " 2:—

Oblati „Dessert délicat“, škatlja, 50 kosov " 3:—

Masleni oblati, škatlja, 25 kosov " 4:—

„Buhtin“, 5 zavoječkov à 20 gr. (zadostuje za
25 kg. moke) " —50

Da bi se tudi naši novi p. t.
kupci lahko prepričali o kako-
vosti naših proizvodov, da bi
v bodoče vedeli, **kaj** naročajo,
pridili smo poskušno kolek-
cijo vseh naših izdelkov (razun
kave) za 3 K 20 brez poštne.
Lahko se naroči oboje kava
in kolekcija ali pa samo kava ali
samo kolekcija, kakor kdo želi.

PRIZNANJA.

- Aleš Bartl*, spediter, Hraše. ... Moja družina ne more pogrešati Vaše kave. Vsi naročniki, katerim sem jo priporočil, so zelo zadovoljni.
- Nazarij Bertok*, učit. godbe, Sv. Tomá. ... Privadil sem se tako Vaše žitne kave, da čisto samo uživam. Vydrova kava je res vse hvale vredna.
- Frančiška Bizjak*, sopr. c. kr. fin. nadpaznika, Herpelje. ... Vaša kava mi izvrstno ugaja, zatoraj mi jo pošljite zopet 5 kg.
- Antonija Bohinec*, nadučit. sopr. Cerklje. ... S kavo prav zadovoljna zatoraj naročam opetovano 5 kg.
- Milica Boltar*, sopr. žel. urad. Trst. ... Pošljite nam zopet 5 kg. Vaše izvrstne žitne kave, ne moremo jo več pogrešati.
- Franja Brencé*, nadučit. sopr., Velenje. ... Z Vašo žitno kavo, katero ste mi poslali, sem bila prav zadovoljna, pošljite mi zopet 5 kg. Vaše znamenite kave.
- Ana Burdydova*, lekar. sopr., Škofjaloka. ... Pošljite mi zopet 5 kg. „Vydrove žitne kave“, ker mi izvrstno ugaja.
- Anton Cizej*, posestnik, Gomilsko. ... Ne moremo biti brez Vaše žitne kave, pošljite nam jo nenuodoma zopet 5 kg.
- Franc Čebular*, c. kr. sod. sluga, Logatec. ... Pošljite nam zopet 5 kg. žitne kave, ker nam je ta čisto pošla. Vaša kava je zares izvrstna, od zadnje pošiljatve še nismo rabili druge.
- Ivan Dolinar*, organist, Lucine. ... Z Vaša izvrstno žitno kavo sem popolnoma zadovoljem. Naročam zopet.
- Anton Ekar*, urednik „Mira“, Celovec. ... Pošljite nam zopet vrečico izborne žitne kave, katera nam prav ugaja, posebno pa naši mali.
- Nik. Fažman*, posestnik, Spod. Duplek. ... Z Vašo kavo sem popolnoma zadovoljem, zato naročam novo pošiljko.
- Ignacij Gomzi*, trgov. in gostil. v Bišu. ... Z kavo zelo zadovoljen, pošljite zopet 5 kg.
- Franc Grašič*, žag. mojster, Vitanje. ... Pošljita nam zopet 5 kg. te dobre kave.
- Ana Kocjan*, posestnica, Štangarske poljane. ... Pri nas se je Vaša žitna kava tako udomačila, da ne moremo več brez nje biti. Naročam zopet 5 kg.
- Anton Korenika*, posestnik, Korte. ... Pošljite mi 2 vreči Vaše kave, ker mi posebno ugaja.
- Ana Kovač*, posestnica, Velenje. ... Dobila sem od gospe nadučiteljeve nekoliko Vaše kave v poskus, ter mi zelo ugaja. Pošljite mi takoj vrečico te izvrstne kave.
- Frančiška Kristan*, Novavas. ... Naročam že v tretjič Vaše izvrstne kave, ker mi vedno bolj ugaja.
- Martin Kroflič*, lončar, Sv. Jurij ob juž. žel. ... S kavo zelo zadovoljen!
- Anton Kunaj*, žel. delavec, Sevnica. ... V dokaz, da nam Vaša žitna kava res ugaja, naročam zopet 5 kg.
- Ivana Kutnik*, babica, Slov. Bistrica. ... Pošljite mi zopet 5 kg. žitne kave, ker mi izmed vsemi kavinimi primesi najbolj ugaja.
- Jakob Lebar*, župnik, Ceremošnjice. ... Prosim zopetno vrečico Vaše izborne kave.

Ivan Leskovic, c. kr. pošt. eksped. v Ljubljani. . . Pošljite mi zopet 5 kg. Vaše zares izvrstne kave.

Anton Mehle, c. kr. pošt. sluga, Ljubljana. . . Pošljite z obratno pošto zopet 5 kg. Vaše izborne kave. Vaša kava je v istini najboljše kakovosti, ter druge sploh rabiti ne moremo.

Rudolf Miculinič, zas. urad., Spod. Šiška. . . Blagovolite mi zopet poslati eno vrečico Vaše izborne, neprecenljive kave. Do sedaj sem bil z vsemi pošiljatkami prav zadovoljen, ter ostanem Vaš stalen odjemalec in tudi v vsaki družini hočem toplo priporočati Vašo izvrstno kavo.

Johann Milautz, žel. čuvaj, Jurdani. . . Ker mi Vaša izvrstna kava zares vrlo ugaja, naročam danes že 6. vrečico.

Alojzij Pečnik, nadučitelj, Buče. . . Pošljite nam zopet 5 kg. Vaše izborne žitne kave. Jako nam ugaja!

Alciz Poljšak, posestnik, Gaberje. . . Vsled izborne kakovosti se nam je Vaša kava zelo priljubila. Pošljite zopet 5 kg. te izborne pijače.

Mihael Pustišek, posestnik, Zdole. . . Vaša kava se nam je tako priljubila, da ne moremo niti eden dan brez nje biti. Moja družina uživa najraje samo. Priporočal jo bodem povsod.

Marija Razinger, gospodinja, Dobrava. . . Pošljite prej ko je mogoče naročeno kavo, ker brez nje ne moremo biti.

Konrat Reicher, odvet. uradnik, Celje. . . Vaša žitna kava nam zelo ugaja.

Marija Sevnik, Vransko. . . Pošljite mi zopet 5 kg. „Vydrove žitne kave“. Radi njenega finega okusa se nam je tako priljubila, da jo ne moremo več pogrešati.

Matilda Skasa, učit. sopr. Velenje. . . Vydrove žitne kave smo se tako navadili, da ne moremo več brez nje biti.

Matej Sterle, posest. i gostil. Kozarše. . . Tem potom izrekam Vam najtoplejšo zahvalo za izborni pijačo. Moja družina ne more biti več brez Vaše kave, zlasti otrokom se je zelo priljubila.

Marija Strmečki, učit. sopr. Sv. Frančišek. . . Naročam zopet 5 kg. Vaše imenitne žitne kave. Svoji k svojim!

Ivan Stukelj, nadučitelj, Frankolovo. . . Naj Vydrova kava otroke in stare odslej nas napaja, „Domači Prijatelj“ Slovence s Čehi vzajemno naj spaja.

Katarina Svetina, posestnica, Bl. Dobrava. . . Pošljite zopet 5 kg. Vaše izborne kave, katera meni in moji družini zelo ugaja.

Matevž Šmerc, čevljar, Zvodno. . . Vydrova kava nam zelo ugaja, vsak se jo veseli, kdor jo dobi, vsak žaliuje, ako mu jo primanjkuje.

Marica Tiringner, posestnica, Kranj. . . Vaše kave smo se v naši hiši tako navadili, da ne moremo več brez nje biti. Pošljite nam zopet vrečico te slavnoznane kave.

Anton Trauner, posestnik, Kamenče. . . Primorani smo zopet naročiti Vaše dobre in zdrave kave, ker brez nje ne moremo več biti. Priporočam jo vsem zlasti pa bolnikom.

Ema Trobiš, nadučit. sopr. Koprivnica. . . Hočem ostati pri „Vydrovi žitni kavi“, ker je zares okusna.

Valentin Turk, posestnik, Novi kot. . . Dobil sem od gosp. učitelja za poskus Vaše kave, ugaja mi tako, da jo ne morem prehvaliti. Pošljite mi jo takoj 5 kg.

Srečko Viaclovský, orož. postajevodja, Tržič. . . Vaša izborna kava se je pri meni tako udomačila, da brez nje ne morem biti.

Janez Videmšek, mlinar in žagar, Vrbno. . . Naša najljubša pijača je „Vydrova žitna kava“!

Valentin Zablačan, c. kr. pošt. aspirant, Celovec. . . Blagovolite poslati z obratno pošto en zavitek Vaše izvrstne in neprecenljive, povsod pri bogatih in ubogih priljubljene, Vydrove kave.

Josipina Zavrlova, Svibno. . . Pošljite ponovno 5 kg. žitne kave. Odkar mi je pred dvema dnevmema pošla mi sicer tako priljubljena kava, kar nič ne diši. Poskusila sem zopet Kneippovo sladno kavo, a mi nič več ne ugaja odkar sem se navadila na Vašo.

Josip Zelnik, župnik, Cemšenik. . . . Blagovolite mi zopet poslati 5 kg. Vaše izvrstne žitne kave, ker jo ne morem pogrešati.
Štefan Žnidar, žel. del. Podbrdo ob Bači. . . . Kar sem poskusil kavinih primesi mi Vaša žitna kava, vendar najbolj ugaja. Pošljite mi zopet 5 kg. vrečico.

Izraz najsrčnejše zahvale

naj blagovolijo sprejeti sledeči cenjeni odjemalci, ki so nam s Svojim priporočilom Vydrove žitne kave (od 20. septembra do 20. oktobra), pridobili novih naročnikov:

Nazarij Bertok, učitelj godbe, Sv. Tomá.

Jera Birt, obč. babica, Sele.

Antonija Bohinec, nadučit. soproga, Cerklje.

Milica Boltar, sopr. žel. urad., Trst.
Franja Brencé, nadučit., sopr., Velenje.

Joh. Burja, posestnik, Boh. Bela.
Jozefa Dekleva, posestnica, Turn.
Karolina Deleja, c. kr. poštarica, Rečica.

Marija Eleršek, sopr. strojevod., Ljubljana.

Jož. Erbežnik, tov. strojevod., Reberca.

Dragotin Gobec, posoj. tajnik, Podgrad.

Marija Gregorič, učiteljica, Škedenj.
Fr. Grm, cerkovnik, Srednjavas.
Simon Herzl, posestnik, Nezbiše.

Alojzij Kokelj, župnik, Vurberk.

Ivan Krejčič, učitelj, Novi kot.

Jos. Kuhar, uradnik „Slavijs“, Ljubljana.

Luka Lahsniak, kmetovalec, Cetinje.
Val. Legat, c. kr. orož. stražm., Smlednik.

Ivan Mohorč, čevljar, Zgoša.

Jos. Oblak, c. kr. rud. paznik, Idrija.

Jozefa Presečnik, tržanka, Gornji-grad.

Ferdo Rosenstein, nadučitelj, Stranice.

Jož. Rotovnik, veleposestnik, Le-gen.

Jos. Schaller, lesotržec, Št. Ilj.

A. Spende, c. kr. kanc., Ribnica.

Alma Stupica, c. kr. notarja sopr., Tržič.

Janez Tribuč, Piskerče.

Jozefa Zorko, šivilja, Konjice.

November:

November, ti mesec otožen,
in tvoja jesen dolgočasna,
naj bogat bo ali ubožen,
obema vidva sta opasna . . .

Umrta priroda je cela,
in z njo vse življenje umira,
ko roža je komaj vzcvetela,
pod dihi zdaj smrtnimi hira . . .

In starček in starka začuti,
da zima od daleč prihaja,
da času in starosti kruti
na svetu vse se podaja . . .

In da bi si dvove poslednje
življenja kako osladila,
najrajše za čase bi vedne
v dan trikrat se kave napila.